

**Παραδοτέο 5.1.1. : Αξιολόγηση του Έργου
Α: Μεθοδολογία έρευνας και διαμόρφωση
ερωτηματολογίων**

**Στο πλαίσιο του έργου “Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στη
διασυνοριακή περιοχή της Ελλάδας- Βουλγαρίας” με το ακρωνύμιο
“Growing Social”**

The project is co-funded by the European Union and National Resources of the participating countries under the " INTERREG V-A GREECE - BULGARIA 2014-2020 "Cooperation Program.

www.growingsocial.eu

The contents of this deliverable are sole responsibility of Municipality of Pilea - Hortiatis and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the participating countries the Managing Authority and the Joint Secretariat”.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 ^ο	3
1.1 Εισαγωγή	3
1.2 Introduction	7
1.3 Περίληψη του Παραδοτέου.....	9
1.4 Abstract	10
Κεφάλαιο 2 ^ο	11
2.1 Μεθοδολογία της Έρευνας	11
2.1.1 Μεθοδολογικά Ζητήματα.....	12
2.1.2 Δειγματοληψία.....	16
2.1.3 Μέθοδοι Συλλογής Υλικού.....	17
Κεφάλαιο 3 ^ο	19
3.1 Το υπόβαθρο του έργου Growing Social	19
3.2 Μεθοδολογία Έρευνας – Growing Social	24
3.3 Δημιουργία Ερωτηματολογίου για το έργο Growing Social	28
3.3.1 Επιλογή Ερωτήσεων	30
Παράρτημα	34

Κεφάλαιο 1^ο

1.1 Εισαγωγή

Το έργο «Ενίσχυση της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας μέσω της ίδρυσης Δομών Στήριξης στη Διασυνοριακή Περιοχή Ελλάδας- Βουλγαρίας» με το ακρωνύμιο “Growing Social” υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος INTERREG V-A Greece – Bulgaria 2014 – 2020.

Η διάρκεια του έργου είναι 36 μήνες και υλοποιείται στην περίοδο 31.10.2017 έως 30.10.2020. Το έργο έχει ενταχθεί στον άξονα προτεραιότητας 4 - Μία διασυνοριακή περιοχή κοινωνικής ένταξης, στη θεματική 09-Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων, στην επενδυτική προτεραιότητα 9c. Υποστήριξη σε κοινωνικές επιχειρήσεις και στον ειδικό στόχο 9. Επέκταση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στη διασυνοριακή περιοχή. Το εταιρικό σχήμα περιλαμβάνει πέντε εταίρους, εκ των οποίων τρεις από την Ελλάδα και συγκεκριμένα οι Επικεφαλής Εταίρος- Δήμος Πυλαίας Χορτιάτη, Εταίρος 2 – Φορέας Διοίκησης και Διαχείρισης Τεχνόπολης Θεσσαλονίκης Α.Ε., Εταίρος 3 – Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας και δύο από τη Βουλγαρία, Εταίρος 4 – Δήμος Rudozem, Εταίρος 5 – Local active group Zlatogerad – Nedelino.

Κατά την διάρκεια υλοποίησης του έργου και συγκεκριμένα τον Απρίλιο του 2019, ο Εταίρος 3 - Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας αποχώρησε χωρίς όμως να αλλάξει ο στόχος, οι συνολικές ενέργειες και τα αναμενόμενα αποτελέσματα του Έργου καθώς τον πυρήνα των ενεργειών του αποχωρήσαντος Εταίρου ανέλαβε ο Εταίρος 2 – Φορέας Διοίκησης και Διαχείρισης Τεχνόπολης Θεσσαλονίκης Α.Ε., κατόπιν ομόφωνης έγκρισης του συνόλου των Εταίρων όσο και της Διαχειριστικής Αρχής.

Σκοπός του έργου

Ο βασικός σκοπός του έργου είναι η «Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας ως ένα μοντέλο τοπικής ανάπτυξης (αποκέντρωση)» αντί της μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενης πρακτικής της πολιτικής αντιπροσώπευσης του κράτους κοινωνικής πρόνοιας.

Επιμέρους Στόχοι

Οι επιμέρους στόχοι του έργου περιλαμβάνουν τη δημιουργία υποστηρικτικών μηχανισμών για εν δυνάμει ενδιαφερόμενα μέρη και νέες κοινωνικές επιχειρήσεις στη διασυνοριακή περιοχή, τη δημιουργία δυνατότητας σε νέους ανέργους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και παράλληλα να έχουν θετικό κοινωνικό αντίκτυπο μέσα από την εργασία τους.

Μέσα επίτευξης

Με γνώμονα την επίτευξη των στόχων στο πλαίσιο του έργου συστάθηκαν δύο Τοπικά Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας - ένα στην Ελλάδα και ένα στην Βουλγαρία - με τριπλή στόχευση, α) παροχή έγκυρης πληροφορίας, καθοδήγησης και υποστήριξη σε πιθανά μέλη κοινωνικών επιχειρήσεων, β) δικτύωση ανάμεσα σε άτομα και ομάδες και προώθηση ιδεών κοινωνικών επιχειρήσεων σε υφιστάμενους μη κερδοσκοπικούς και κερδοσκοπικούς οργανισμού για την ανάπτυξη και υλοποίηση ιδεών, γ) δικτύωση ανάμεσα σε υφιστάμενες κοινωνικές επιχειρήσεις που αναζητούν προσωπικό και σε ανέργους ή ευπαθείς κοινωνικές ομάδες που αναζητούν εργασία.

Επίσης 2 επιχειρήσεις λαμβάνουν υπηρεσίες θερμοκοίτισης στα πρώτα τους βήματα παρέχοντας πρόσβαση σε εργαλεία και πηγές, δικτύωση, και υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης.

Προϊόντα του έργου

Στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου έχουν δημιουργηθεί από 2 νέες θέσεις εργασίας για τη λειτουργία των τοπικών γραφείων σε Ελλάδα και Βουλγαρία και ένα διαδικτυακό διαδραστικό γραφείο εξυπηρέτησης με εγχειρίδια και εργαλεία συμβουλευτικής για τη δημιουργία επενδυτικών σχεδίων Κοινωνικών Επιχειρήσεων.

Επίσης έχουν αξιολογηθεί τα επενδυτικά σχέδια που υποβλήθηκαν στο τοπικό γραφείο του Δήμου Πυλαίας – Χορτιάτη και τα 2 καλύτερα σχέδια εγκαταστάθηκαν στη θερμοκοιτίδα. Έχει πραγματοποιηθεί εκπαιδευτική επίσκεψη 20 συμμετεχόντων από τη Βουλγαρία ενώ καθ' όλη τη διάρκεια του έργου ενισχύεται η ευαισθητοποίηση του κοινού στην κοινωνική επιχειρηματικότητα μέσω δράσεων δημοσιότητας που περιλαμβάνουν την ιστοσελίδα του έργου, προώθηση σε social media, φυλλάδια, αφίσες, προώθηση σε ΜΜΕ (ραδιοφωνικά

spot, e-banners, δελτία τύπου), 3 ανοιχτά συνέδρια και 2 videos, δράσεις εκπαίδευσης σε σχολεία.

Αποτελέσματα του έργου

Στο πλαίσιο του έργου δημιουργήθηκαν και δέχθηκαν την υποστήριξη της θερμοκοιτίδας κοινωνικών επιχειρήσεων, δύο Νέες Κοινωνικές Επιχειρήσεις 5 μελών η κάθε μια.

Σε όλη τη διάρκεια έχουν εκπαιδευτεί και δεχθεί συμβουλευτική υποστήριξη και καθοδήγηση δωρεάν, όσοι επισκέπτονται το τοπικό γραφείο του Δήμου Πυλαίας - Χορτιάτη προκειμένου να ξεκινήσουν και να λειτουργήσουν επιτυχώς μια Κοινωνική Επιχείρηση.

Ακόμη, συνολικά 151 μαθητές συμμετείχαν σε διαδραστικά εργαστήρια ευαισθητοποίησης σε θέματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Ενώ μέσω δράσεων δημοσιότητας έχει προωθηθεί η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο ευρύ κοινό.

Ο « Φορέας Διαχείρισης και Διοίκησης Τεχνόπολης Θεσσαλονίκης Α.Ε» συνέβαλε επίσης στα αποτελέσματα του έργου μέσω των δράσεων της θερμοκοιτίδας.

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις στην Ευρώπη, κυρίως λόγω της αυξανόμενης αναγνώρισης του ρόλου τους στην αντιμετώπιση κοινωνικών προκλήσεων και την προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς.

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια ενθάρρυνση των κοινωνικών επιχειρήσεων, ως αποτέλεσμα της πίεσης που ασκήθηκε στις κοινωνικές υπηρεσίες, εξαιτίας της έλλειψης επαγγελματικών ευκαιριών, και του νομικού πλαισίου που εισήχθη με τον νόμο 4019/2011, με τον οποίο θεσμοθετήθηκε η νομική μορφή μιας κοινωνικής συνεργατικής επιχείρησης.

Παρ' όλα αυτά, οι κοινωνικές επιχειρήσεις δεν είναι ακόμα μέρος της οικονομικής ατζέντας για μακροπρόθεσμη θεμελιώδη αλλαγή και οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, καθώς υποτιμάται η δυνατότητά τους να δημιουργήσουν ουσιώδεις οικονομικές δομές, να ενδυναμώσουν την κοινωνική συνοχή και να οδηγήσουν σε κοινωνική καινοτομία.

Στη Βουλγαρία, παρόλο που υπάρχουν ορισμένοι φορείς που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν κοινωνικές επιχειρήσεις (όπως Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, συνεταιρισμοί και κοινωνικές επιχειρήσεις δημιουργούμενες από δήμους) ο όρος «κοινωνικές επιχειρήσεις» δεν έχει οριστεί σαφώς από την εθνική νομοθεσία και οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν ειδικούς κοινωνικούς σκοπούς δεν είναι ακόμα εντελώς αναπτυγμένες στη χώρα.

Το έργο έχει στόχο την προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας μέσω της ευαισθητοποίησης της διασυνοριακής περιοχής και της εγκατάστασης μηχανισμών στήριξης για ενδιαφερόμενα μέρη και νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες.

Επιπλέον, περισσότεροι από εκατό συμμετέχοντες έχουν λάβει μέρος σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες (σεμινάρια και ερευνητικές επισκέψεις), καθώς και ενημερωτικές δραστηριότητες (συνέδρια, ημερίδες, εργαστήρια και εκδηλώσεις δικτύωσης) και πιο έμμεσα μέσα από μαζικές ενημερωτικές δράσεις.

Μακροπρόθεσμα, η καλλιέργεια της κουλτούρας της κοινωνικής οικονομίας στους νέους, οι δομές και τα εργαλεία που θα συνεχίσουν να λειτουργούν και μετά την λήξη του έργου, η μετάδοση της τεχνογνωσίας σε Ελλάδα και Βουλγαρία και τα συμπεράσματα από τις μελέτες αναμένεται να ενισχύσουν τον ρόλο των κοινωνικών επιχειρήσεων και να συμβάλλουν στην τόνωση της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας της διασυνοριακής περιοχής.

1.2 Introduction

The project “Growing Social” is implemented within the framework of the European Territorial Cooperation Programme “Greece – Bulgaria 2014-2020”.

Project Title	Enhancement of social entrepreneurship through the establishment of support structures in the CB area
Project Acronym	Growing Social
Project Duration	36 months (31.10.2017-30.10.2020)
Priority Axis	4. A Socially Inclusive Cross-Border Area
Thematic Objective	09 - Promoting social inclusion, combating poverty and any discrimination
Investment Priority	9c. Providing support for social enterprises
Specific Objective	9.To expand social entrepreneurship in the CB area

The overall objective of the project is to promote social entrepreneurship as a local developmental model (decentralization), instead of considering it just a delegation and extension of the state social delegation policy. According to the programme, the capacity of employment and social inclusion through social entrepreneurship could be strengthened by support schemes and through the dissemination of good practice at local level. The project complies with this view and aims at establishing support mechanisms for interested parties

and new social entrepreneurs in the CB area, providing the opportunity to young unemployed people to enter the labor market and simultaneously have a positive social impact with their work.

Project Partners

LB/PB1	Municipality of Pilea – Hortiatis	Greece
PB2	Management and Administration Authority Technopolis Thessalonikis SA	Greece
PB3	General Secretariat for Industry	Greece
PB4	Rudozem Municipality	Bulgaria
PB5	Local active group Zlatogerad - Nedelino	Bulgaria

1.3 Περίληψη του Παραδοτέου

Η μελέτη που εκπονήθηκε αφορά την αξιολόγηση του έργου «Growing Social» που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του διασυνοριακού προγράμματος INTERREG V-A Greece – Bulgaria 2014 – 2020. Η αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε μέσω της διανομής τριών ερωτηματολογίων, το καθένα εκ των οποίων απευθύνεται σε τρεις ξεχωριστές ομάδες στόχους. Συγκεκριμένα:

- Η πρώτη ομάδα αποτελείται από τους ενδιαφερόμενους που έλαβαν υποστήριξη από τα Τοπικά Γραφεία Επιχειρηματικότητας σε Ελλάδα και Βουλγαρία. Στο πλαίσιο του ερωτηματολογίου η ομάδα καλείται να αξιολογήσει την συμπεριφορά και τον βαθμό εξυπηρέτησης τον οποίο έλαβαν από τα Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε Ελλάδα και Βουλγαρία τόσο κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας τους όσο και μετά από αυτήν.
- Η δεύτερη ομάδα αφορά όλους όσους συμμετείχαν στα εκπαιδευτικά σεμινάρια που διοργανώθηκαν σε Ελλάδα και Βουλγαρία. Επιπλέον, τα ερωτηματολόγια απευθύνονται στις δύο κοινωνικές επιχειρήσεις που κέρδισαν μία θέση στη θερμοκοιτίδα της Τεχνόπολης βάσει των επιχειρηματικών σχεδίων που κατέθεσαν μετά από την Ανοιχτή πρόκληση υποβολής επιχειρηματικών σχεδίων από τον Δήμο Πυλαίας - Χορτιάτη. Τα στοιχεία που αντλούνται από το δεύτερο ερωτηματολόγιο αφορούν το βαθμό ικανοποίησής τους από τα εκπαιδευτικά σεμινάρια και τις υπηρεσίες που παρέχονται στις επιχειρήσεις που ανήκουν στη θερμοκοιτίδα.
- Η τρίτη ομάδα αναφέρεται στους εταίρους του έργου, αυτούς δηλαδή που υλοποίησαν το έργο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Το τρίτο ερωτηματολόγιο δίνει απαντήσεις σχετικά με τις δυσκολίες που εμφανίστηκαν κατά τη υλοποίηση του έργου, το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων και τελικά την ευαισθητοποίησή τους απέναντι στην κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Στην παρούσα ανάπτυξη της μεθοδολογίας, αρχικά γίνεται περιγραφή του θεωρητικού πλαισίου ώστε να είναι σαφείς οι έννοιες της έρευνας, του τρόπου υλοποίησής της και της ανάλυσης των αποτελεσμάτων αυτής.

1.4 Abstract

The current study was conducted in order to evaluate the Growing Social project implemented as part of the INTERREG V-A Greece - Bulgaria 2014 - 2020 cross-border program. The evaluation was carried out through the distribution of three questionnaires, each of which is addressed to three separate target groups. Specifically:

- The first group consists of those who received support from the Local Entrepreneurship Offices in Greece and Bulgaria. In the context of the questionnaire, the team is asked to evaluate the behavior and the level of service they received from the Social Entrepreneurship Offices in Greece and Bulgaria both during and after their communication.
- The second group concerns all those who participated in the educational seminars organized in Greece and Bulgaria. In addition, the questionnaires are addressed to the two social enterprises that won a place in the incubator of Technopolis based on the business plans submitted after the Open Challenge to submit business plans by the Municipality of Pylaia - Chortiatis. The data obtained from the second questionnaire concern the degree of their satisfaction with the training seminars and the services provided to the companies that belong to the incubator.
- The third group refers to the project partners, ie those who implemented the social entrepreneurship project. The third questionnaire provides answers about the difficulties that arose during the implementation of the project, the interest of the participants and finally their awareness on social entrepreneurship.

In the present development of the methodology, the theoretical framework is first described so that the concepts of the research, the way of its implementation and the analysis of its results are clear.

Κεφάλαιο 2ο

2.1 Μεθοδολογία της Έρευνας

Το παρόν κεφάλαιο έρχεται να παρουσιάσει τους βασικούς όρους διεξαγωγής της έρευνας και τους λόγους για τους οποίους έγινε η επιλογή 3 διαφορετικών ερωτηματολογίων – 1 για κάθε ομάδα όπως αναπτύχθηκε παραπάνω.

Δίνονται κάποιες βασικές ερμηνείες της έρευνας ως όρος, ποια είναι τα στάδια αυτής και ποιες οι βασικές κατηγορίες στις οποίες χωρίζεται.

Ορισμός: Η έρευνα ως ορισμός αφορά την αναζήτηση απαντήσεων σε ερωτήματα μέσω της εφαρμογής μιας συστηματικής διαδικασίας. Διεξάγεται με σεβασμό στην επιστημονική αλήθεια, στην ακαδημαϊκή ελευθερία, στη ζωή, τη φύση και το περιβάλλον, στη βιολογική και πνευματική ακεραιότητα του ανθρώπου, στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την πνευματική ιδιοκτησία και στα προσωπικά δεδομένα.

Σκοπιμότητα: Το ενδιαφέρον για την αξιολόγηση συνολικά της πορείας του έργου Growing social. Ο σαφής και ξεκάθαρος προσδιορισμός του στόχου και της σκοπιμότητας της έρευνας είναι πλήρως απαραίτητος και αποτυπώνεται στα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν.

Στόχος: Μέσα από την συλλογή των απόψεων να εξαχθούν συμπεράσματα τα οποία θα χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία βελτίωσης, οριοθέτησης, εμπλουτισμού, διερεύνησης, γνωστοποίησης πτυχών και επιμέρους θεμάτων από την υλοποίηση του Προγράμματος και των θεμάτων που σχετίζονται είτε με το σύνολο του πληθυσμού μίας περιοχής είτε μίας ορισμένης ομάδας – ίσως και σε πολλές περιπτώσεις ενός μεμονωμένου ατόμου.

Στάδια της Έρευνας:

1. Πρωτογενείς παραστάσεις/συσσωρευμένη γνώση (δεν υπάρχουν αξίες χωρίς εμπειρίες, ούτε εμπειρίες ανεξάρτητα από προϋπάρχουσες αξίες).
2. Ορισμός προβλήματος έρευνας/ γενικού επιστημονικού πεδίου. φαντασία, ενδιαφέρον, ανάγκη, τυχειότητα, έμπνευση.
3. Βιβλιογραφική, δευτερογενής έρευνα, σύνδεση με θεωρία- θεωρητικό πλαίσιο/ μοντέλο

4. Διατύπωση ερευνητικού/ ερωτήματος /ερωτημάτων.
5. Διατύπωση υποθέσεων/ αφηγηματικών σεναρίων.
6. Κατάρτιση μεθοδολογίας – Ερευνητικός σχεδιασμός – Μοντελοποίηση -Ορισμός εννοιών/ μέτρηση. Επιλογή μεθόδου (ποιοτική, ποσοτική κλπ), ορισμός πληθυσμού έρευνας, ορισμός περιοχής έρευνας, ορισμός μεθόδου δειγματοληψίας κ.λπ.
7. Συλλογή και οργάνωση δεδομένων
8. Κατάρτιση ερωτηματολογίου/ οδηγού συζήτησης, εκπαίδευση ερευνητών, διεξαγωγή συνεντεύξεων
9. Δειγματοληψία/ συλλογή δεδομένων
10. Επεξεργασία δεδομένων/ Οργάνωση δεδομένων/ Καταχώρηση σε Η/Υ
11. Στατιστική Ανάλυση/ Συμπεράσματα/ Παρουσίαση/ Reporting/ Συγγραφή.

2.1.1 Μεθοδολογικά Ζητήματα

Ποσοτική Έρευνα

Η ποσοτική έρευνα αναφέρεται στη συστηματική εμπειρική έρευνα σε ποσοτικές ιδιότητες και φαινόμενα και στις σχέσεις μεταξύ τους.

Ο στόχος της ποσοτικής έρευνας είναι να αναπτυχθούν και να χρησιμοποιηθούν τα μαθηματικά πρότυπα, οι θεωρίες ή/ και οι υποθέσεις σχετικά με το φαινόμενο που εξετάζεται.

Η διαδικασία της μέτρησης είναι το επίκεντρο στην ποσοτική έρευνα επειδή παρέχει τη θεμελιώδη σύνδεση μεταξύ της εμπειρικής παρατήρησης και της μαθηματικής έκφρασης των ποσοτικών σχέσεων.

Η ποσοτική έρευνα γίνεται γενικά χρησιμοποιώντας επιστημονικές μεθόδους, οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν:

- ✚ Την παραγωγή μοντέλων- προτύπων, θεωριών και υποθέσεων
- ✚ Την ανάπτυξη των οργάνων και των μεθόδων για τη μέτρηση
- ✚ Πειραματικούς ελέγχους και χειρισμούς των μεταβλητών
- ✚ Συλλογή των εμπειρικών στοιχείων
- ✚ Διαμόρφωση και ανάλυση των στοιχείων

Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων

Ποιοτική Έρευνα

Δεν χρησιμοποιεί νούμερα και στατιστικές μεθόδους.

- Μελετά μία ή ελάχιστες περιπτώσεις.
- Είναι μεθοδολογικά διαλεκτική.
- Τα δεδομένα συλλέγονται με τη χρήση μη δομημένων ερευνητικών εργαλείων.
- Αναλύει σε βάθος.
- Τα αποτελέσματα είναι πιο λεπτομερή και στοχευμένα σε επίπεδο συμπεριφοράς, στάσεων και κινήτρων.
- Επιστημολογία: έμφαση στην ερμηνεία, έμφαση στο νόημα από την πλευρά του ατόμου.
- Οντολογία: κονστρουξιονιστική τάση (ο κοινωνικός κόσμος «κατασκευάζεται» από τα άτομα που συμμετέχουν σε αυτόν και δεν είναι κάτι αντικειμενικό που τα υπερβαίνει).
- Δεν υιοθετείται μια «φυσική» αντίληψη του κοινωνικού κόσμου, αλλά ο τελευταίος ερμηνεύεται μέσα από την εξέταση του τρόπου που τα ίδια τα μέλη του τον κατανοούν.

Κατά τον Earl Babbie (2012) τρεις είναι οι συνηθέστεροι και χρησιμότεροι σκοποί μιας έρευνας: η διερεύνηση, η περιγραφή και η ερμηνεία.

Διερεύνηση

Η διερευνητική προσέγγιση προκύπτει συνήθως όταν ο ερευνητής εξετάζει ένα νέο αντικείμενο. Η σχετική έρευνα διεξάγεται μέσω συνεντεύξεων, συζητήσεων, χρήσης ομάδων εστίασης ή καθοδηγούμενων συζητήσεων σε μικρές ομάδες. Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται συχνά σε έρευνες αγοράς.

Πολλές φορές ο λόγος διεξαγωγής της έρευνας δεν είναι μόνο η επιθυμία του ερευνητή για την καλύτερη κατανόηση ενός θέματος, αλλά και ο εντοπισμός της ορθής μεθόδου για τη συγκέντρωση των κατάλληλων πληροφοριών για έρευνα.

Για παράδειγμα μπορεί να πραγματοποιηθεί διερευνητική έρευνα προκειμένου να ελεγχθεί η δυνατότητα διεξαγωγής μιας πιο εκτεταμένης μελέτης ή προκειμένου να διαμορφωθούν οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιηθούν σε επόμενη μελέτη (ένας ερευνητής, π.χ., πάει σε μία περιοχή που μόλις σταμάτησαν οι εχθροπραξίες για να εξετάσει τις συνθήκες διαβίωσης, τη σύνθεση πληθυσμού κ.λπ.).

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι οι διερευνητικές εμπειρικές μελέτες χρησιμοποιούνται κάθε φορά που ένας ερευνητής αντιμετωπίζει ένα καινούργιο θέμα.

Το βασικό μειονέκτημα των διερευνητικών μελετών είναι ότι σπάνια προσφέρουν επιστημονικά τεκμηριωμένες απαντήσεις σε ερευνητικά ερωτήματα, αν και μπορούν να υποδείξουν πιθανές απαντήσεις και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ώστε να επιλεγούν οι κατάλληλες ερευνητικές μέθοδοι, που θα ήταν σε θέση να προσφέρουν οριστικές απαντήσεις.

Η κυριότερη αιτία που οι διερευνητικές μελέτες είναι σπάνια έγκυρες και αξιόπιστες είναι ότι η δειγματοληψία που χρησιμοποιείται συνήθως είναι ευκαιριακή.

Περιγραφή

Συχνά ο ερευνητής αρκείται στην περιγραφή των όσων παρατήρησε. Οι επιστημονικές περιγραφές βασίζονται σε ακριβή δεδομένα και είναι συνήθως πιο ακριβείς και έγκυρες από άλλα είδη ερευνών.

Παράδειγμα περιγραφικής μελέτης είναι η απογραφή των κατοίκων της Ελλάδας, που πραγματοποιήθηκε από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) το 2011. Ξεκίνησε το Φεβρουάριο και ολοκληρώθηκε το Μάιο. Είχε ως σκοπό την απογραφή τόσο του πληθυσμού, όσο και των κάθε είδους κτηρίων της χώρας. Όπως σε όλες τις απογραφές εστίασε στην καταγραφή του «μόνιμου» πληθυσμού της Ελλάδας, και όχι του «πραγματικού».

Καταχώρησε δηλαδή τους απογραφόμενους στον πίνακα της περιοχής, όπου δήλωσαν ότι ζουν μόνιμα το τελευταίο δωδεκάμηνο, όχι στο σημείο που βρίσκονταν την ημέρα της απογραφής. Το μειονέκτημα των περιγραφικών μελετών είναι ότι καταγράφουν και περιγράφουν προβλήματα, αλλά δεν εντοπίζουν, ούτε αναλύουν αιτιακές σχέσεις.

Ερμηνεία

Οι ερμηνευτικές μελέτες αναζητούν την αιτία των αποτελεσμάτων. Σε αντίθεση με τα προηγούμενα είδη ερευνών αντικείμενό τους δεν είναι η καταγραφή, αλλά η έγκυρη και τεκμηριωμένη ερμηνεία γεγονότων.

Για παράδειγμα το ποσοστό πωλήσεων δύο αναψυκτικών είναι περιγραφική έρευνα, το γιατί υπερτερούν οι πωλήσεις του Α σε σχέση με αυτές του Β είναι ερμηνευτική.

Θέματα ερμηνευτικών ερευνών μπορεί να είναι: 1) Η αναζήτηση των αιτιών που προκαλούν τις εκδηλώσεις βίας στα σχολεία. 2) Ποιοι είναι οι λόγοι επιτυχίας ενός ροκ συγκροτήματος; 3) Γιατί οι γυναίκες ψηφίζουν άντρες υποψηφίους κατά τις βουλευτικές εκλογές; κ.λπ.

Για την ανάπτυξη της μεθοδολογίας της παρούσας έρευνας έχουν διαμορφωθεί ορισμένες βασικές αρχές, που αποτέλεσαν ουσιαστικά τους οδηγούς για τη συλλογή υλικού. Αυτές οι αρχές ορίζονται ως εξής:

- Η ανάλυση των δεδομένων καθορίστηκε εκ των προτέρων.
- Διατυπώθηκε εξ αρχής το αντικείμενο της έρευνας.
- Είχαν εξ αρχής τεθεί τα χρησιμοποιούμενα ερευνητικά εργαλεία..
- Η μεθοδολογία της συλλογής δεδομένων συνδέθηκε με το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας, τον προβληματισμό, και τις ερευνητικές υποθέσεις.

Οι κυριότερες πηγές πληροφοριών για την διεξαγωγή μιας οποιαδήποτε έρευνας είναι τρεις:

- i. ο λόγος (συνέντευξη, ερωτηματολόγιο),
- ii. τα γεγονότα (παρατήρηση),
- iii. τα «ίχνη» (γραπτά, στατιστικές).

Η μεθοδολογία, που επιλέγει κάθε φορά ο ερευνητής προκειμένου να διεκπεραιώσει μια έρευνα, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη διεξαγωγή των βέλτιστων αποτελεσμάτων σε αυτήν. Διότι μόνο μέσα από τη διαδικασία αυτή επιτυγχάνεται η μέγιστη δυνατή καταγραφή των δεδομένων της έρευνας προκειμένου να καταλήξει σε ασφαλή αποτελέσματα.

Το επίπεδο του βαθμού εγκυρότητας των μετρήσεων διαφοροποιείται ανάλογα με τις διάφορες τεχνικές για τη συλλογή δεδομένων που χρησιμοποιούνται. Υπάρχουν τεχνικές μικρής και μεγάλης ακρίβειας όπως επίσης και χαμηλής και υψηλής εγκυρότητας. Για την ανακάλυψη της γνώσης και της αλήθειας, είναι πιθανή η συνδρομή ενός συνόλου δράσεων με ορισμένη σειρά, ώστε ο ερευνητής να φέρει εις πέρας την αποστολή του.

Η σύνταξη της μεθοδολογίας απαιτεί την αναλυτική παρουσίαση των μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν στην διεξαγωγή της παρούσας έρευνας αξιολόγησης και ακολουθεί η αιτιολόγηση επιλογής συγκεκριμένων μεθόδων έναντι μερικών άλλων. Εκτός αυτού, καθορίζεται ο τρόπος επιλογής του δείγματος, ο τρόπος που επελέγη να αναλύσει, να αξιολογήσει και ενδεχομένως να ομαδοποιήσει τα αποτελέσματα ο ερευνητής.

2.1.2 Δειγματοληψία

Η δειγματοληψία είναι μια μέθοδος που επιτρέπει στους ερευνητές να συνάγουν πληροφορίες σχετικά με τον πληθυσμό, χωρίς να χρειάζεται να διερευνήσουν κάθε άτομο ξεχωριστά.

Το αντιπροσωπευτικό υποσύνολο, το δείγμα, δεν είναι παρά ένα «τυχαίο υποσύνολο» του πληθυσμού, πρέπει να διευκρινίσουμε πως το «τυχαίο» δε συμπίπτει μ' αυτό που στη καθημερινή ζωή λέμε «στην τύχη».

Η μείωση του αριθμού των ατόμων σε μια μελέτη, μειώνει το κόστος και το φόρτο εργασίας, και μπορεί να καταστήσει ευκολότερη την απόκτηση πληροφοριών υψηλής ποιότητας, αλλά αυτό πρέπει να σταθμίζεται σε σχέση με ένα αρκετά μεγάλο μέγεθος δείγματος με αρκετή δύναμη για να ανιχνεύσει μια πραγματική σύνδεση.

Εάν ένα δείγμα πρόκειται να χρησιμοποιηθεί, με όποια μέθοδο που έχει επιλεγεί, είναι σημαντικό τα άτομα που επιλέγονται να είναι αντιπροσωπευτικά του συνόλου του πληθυσμού.

Υπάρχουν πολλές διαφορετικές διαθέσιμες τεχνικές δειγματοληψίας.

1. Απλή τυχαία δειγματοληψία
2. Συστηματική δειγματοληψία

3. Στρωματοποιημένη δειγματοληψία
4. Δειγματοληψίας συμπλέγματος
5. Δειγματοληψία Ποσόστωσης
6. Δειγματοληψία Ευκολίας
7. Δειγματοληψία Χιονοστιβάδας

Όσο μεγαλύτερο είναι το δείγμα τόσο καλύτερα αντιπροσωπεύει τον πληθυσμό. Το μεγάλο μέγεθος ωστόσο, δεν είναι ικανό να εγγυηθεί την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων.

Σημασία έχει η σύνθεση του δείγματος, δηλαδή να αντιπροσωπεύονται σε αυτό όλα τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού. Εάν υπάρχει ανομοιογένεια στον πληθυσμό, χρειαζόμαστε μεγαλύτερο δείγμα.

Σε μικρού μεγέθους δείγματα, βελτίωση στην ακρίβεια επιτυγχάνεται με σχετικά μικρή αύξηση του μεγέθους (2% βελτίωση στην ακρίβεια με αύξηση 56 ατόμων). Το αντίθετο ισχύει για τα μεγάλα δείγματα, όπου βελτίωση στην ακρίβεια επιτυγχάνεται με μεγάλη αύξηση του μεγέθους (0,5% βελτίωση στην ακρίβεια με αύξηση 900 ατόμων).

Εάν η στατιστική ανάλυση είναι πολύπλοκη, απαιτείται μεγαλύτερο δείγμα. Σε κάθε περίπτωση, το μέγεθος του δείγματος εκτιμάται με στατιστικές τεχνικές. Πολλές εταιρείες έχουν περιορίσει το δείγμα τους σε 2.000 περιπτώσεις, θεωρώντας ότι μετά από αυτόν τον αριθμό δεν υπάρχει σημαντική μείωση του λάθους.

2.1.3 Μέθοδοι Συλλογής Υλικού

Οι ερευνητές χρησιμοποιούν τρεις βασικές μεθόδους προκειμένου να συλλέξουν και να επεξεργαστούν το υλικό που θα τους βοηθήσει στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων που έχουν θέσει.

Στην παρούσα ενότητα αναπτύσσονται τα κύρια χαρακτηριστικά αυτών των μεθόδων με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα τους.

Οι τρεις μέθοδοι αυτές είναι: η συνέντευξη, η παρατήρηση, το ερωτηματολόγιο.

1. Η συνέντευξη

Είναι μία από τις πιο γνωστές μεθόδους συλλογής υλικού, όπου ο ερευνητής υποβάλλει στον ερωτώμενο μια σειρά από ερωτήσεις.

Αυτό που ενδιαφέρει τον ερευνητή είναι να ανακαλύψει τι σκέφτεται ο ερωτώμενος σε σχέση με κάποιο θέμα και να συγκρίνει τις γνώμες και τις απόψεις των ερωτώμενων. Στη συνέχεια, ο ερευνητής ενδιαφέρεται να συγκρίνει και να ομαδοποιήσει τις απόψεις των ερωτώμενων. Τα είδη της συνέντευξης είναι τα εξής: α) κατευθυνόμενη ή δομημένη, β) ημι-κατευθυνόμενη και γ) ελεύθερη συνέντευξη.

2. Η παρατήρηση

Η παρατήρηση χρησιμοποιεί την καταγραφή γεγονότων και υφίσταται επαλήθευση. Τα είδη της παρατήρησης είναι τα εξής: α) η άμεση, β) η συμμετοχική και γ) η έμμεση ή προκαλούμενη ή πειραματική παρατήρηση.

3. Το ερωτηματολόγιο

Είναι ένα έντυπο, που περιλαμβάνει μια σειρά δομημένων ερωτήσεων, στις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει γραπτά και με μία συγκεκριμένη σειρά. Για την διεξαγωγή της συγκεκριμένης αξιολόγησης του έργου χρησιμοποιήθηκαν δομημένα ερωτηματολόγια.

Με τα ερωτηματολόγια συλλέγονται δεδομένα ζητώντας από ανθρώπους να απαντήσουν στο ίδιο ακριβώς σύνολο ερωτήσεων. Είναι το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ερευνητικής στρατηγικής, προκειμένου να συλλεχθούν περιγραφικά και επεξηγηματικά, δεδομένα για απόψεις, συμπεριφορές, χαρακτηριστικά, στάσεις κ.λπ.

Κεφάλαιο 3^ο

3.1 Το υπόβαθρο του έργου Growing Social

Το έργο για το οποίο διεξήχθη η έρευνα, όπως μαρτυρά και το ακρωνύμιο του αφορά την κοινωνία, την ανάπτυξη και την εξέλιξη αυτής μέσω έξυπνων και πρωτότυπων τρόπων.

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις στην Ευρώπη, κυρίως λόγω της αυξανόμενης αναγνώρισης του ρόλου τους στην αντιμετώπιση κοινωνικών προκλήσεων και την προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Στην ελληνική πραγματικότητα τώρα, έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια μια ενθάρρυνση των κοινωνικών επιχειρήσεων, χάρη στην πίεση που ασκήθηκε στις κοινωνικές υπηρεσίες, εξαιτίας της έλλειψης επαγγελματικών ευκαιριών, και του νομικού πλαισίου που εισήχθη με τον νόμο 4019/2011, με τον οποίο θεσμοθετήθηκε η νομική μορφή μιας κοινωνικής συνεργατικής επιχείρησης. Παρ' όλα αυτά, οι κοινωνικές επιχειρήσεις δεν είναι ακόμα μέρος της οικονομικής ατζέντας για μακροπρόθεσμη θεμελιώδη αλλαγή και οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, καθώς υποτιμάται η δυνατότητά τους να δημιουργήσουν ουσιώδεις οικονομικές δομές, να ενδυναμώσουν την κοινωνική συνοχή και να οδηγήσουν σε κοινωνική καινοτομία.

Κύριος στόχος του έργου είναι να προωθήσει τις κοινωνικές επιχειρήσεις ως ένα μοντέλο τοπικής ανάπτυξης (αποκέντρωση), και όχι να το θεωρήσει επέκταση ή αντιπροσωπευτικό δείγμα της υπάρχουσας αντιπροσωπευτικής πολιτικής.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα, η διαθεσιμότητα θέσεων εργασίας και η κοινωνική ενσωμάτωση μέσω κοινωνικών επιχειρήσεων μπορούν να ενδυναμωθούν από καθεστώα στήριξης και μέσω της διάχυσης καλών πρακτικών σε τοπικό επίπεδο.

Οι υποστηρικτικοί μηχανισμοί που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια του παρόντος έργου περιλαμβάνουν:

1. Δύο Τοπικά Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε Ελλάδα και Βουλγαρία, στόχος των οποίων είναι: α) η παροχή έγκυρων πληροφοριών, καθοδήγησης και στήριξης σε δυνητικούς νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες, β) η δικτύωση μεταξύ

ατόμων και ομάδων και η προώθηση κοινωνικών επιχειρηματικών ιδεών σε μη κερδοσκοπικούς και κερδοσκοπικούς οργανισμούς με σκοπό την ανάπτυξη και εφαρμογή ιδεών, και γ) την δικτύωση μεταξύ υφιστάμενων κοινωνικών επιχειρήσεων που ζητούν προσωπικό από ανέργους και μειονεκτούντα άτομα. Με άλλα λόγια, το γραφείο αυτό θα έχει έναν άκρως υποστηρικτικό ρόλο, προς κάθε έναν ενδιαφερόμενο που επιζητά να ενημερωθεί για το τι είναι τελικά κοινωνική επιχειρηματικότητα.

2. Η θερμokoίτιση κοινωνικών επιχειρήσεων που θα τις βοηθά στα πρώτα τους στάδια. Ουσιαστικά πρόκειται για μία διαδικασία η οποία επιταχύνει και συστηματοποιεί τη διαδικασία δημιουργίας επιτυχημένων επιχειρήσεων, παρέχοντάς τους ευρεία και ολοκληρωμένη υποστήριξη.

Τα τοπικά γραφεία υποστήριξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας λειτουργούν ως κόμβος ενημέρωσης νέων εν δυνάμει επιχειρηματιών και παροχή οδηγιών-κατευθύνσεων σχετικά με τον τρόπο σύνταξης ενός επιχειρηματικού σχεδίου για την υλοποίηση της επιχειρηματικής τους ιδέας.

Κατά κύριο λόγο, ο ρόλος του Τοπικού Γραφείου Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας είναι υποστηρικτικός όπως έχει ήδη προαναφερθεί. Ενημερώνει, συμβουλεύει, προτείνει και καθοδηγεί όποιον νέο ή υφιστάμενο επιχειρηματία χρειάζεται συμβουλές ή ακόμη και άνεργο που αναζητά εργασία. Από τα δεδομένα που έχουμε για τη μέχρι τώρα λειτουργία του γραφείου, πέραν από τους άμεσα ενδιαφερόμενους σχετικά με την εύρεση εργασίας ή την ένταξη σε κάποιο επιδοτούμενο πρόγραμμα, όσοι προσήλθαν στο γραφείο ήταν και άνθρωποι που ήθελαν απλώς να ενημερωθούν για το τι τελικά είναι η κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Καθότι η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι πολύ φρέσκια για την ελληνική πραγματικότητα, είναι απόλυτα λογικό και θεμιτό αρκετοί πολίτες να μη γνωρίζουν τι πρακτικά σημαίνει αυτό. Μία ακόμα «ευθύνη» του γραφείου, λοιπόν, είναι να εξηγεί και να ενημερώνει όσο το δυνατόν ακριβέστερα όσους απευθύνονται εκεί επειδή δεν γνωρίζουν.

Μία μελέτη που διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2013, η οποία περιλάμβανε ημι-δομημένες συνεντεύξεις με εμπλεκόμενους στις κοινωνικές επιχειρήσεις, συμπέρανε ότι ένας σημαντικός παράγοντας που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη των κοινωνικών

επιχειρήσεων στην Ελλάδα και τη Βουλγαρία είναι η ενημέρωση του ευρέος κοινού και η εκπαίδευση.

Αναμενόμενες Εκροές του έργου

Το έργο ακολουθεί μια ολιστική προσέγγιση σχετικά με την υποστήριξη και την προώθηση της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στη διασυνοριακή περιοχή.

Απώτερος σκοπός του «Growing Social» είναι η δημιουργία λειτουργικών μηχανισμών υποστήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις, οι οποίοι μπορούν να οδηγήσει σε αύξηση αυτών και σε δημόσια συζήτηση γύρω από το ζήτημα στη διασυνοριακή περιοχή.

Οι εμπλεκόμενοι εταίροι σε αυτές τις δραστηριότητες θα έχουν καλύτερες πιθανότητες για μία επιτυχημένη κοινωνική επιχείρηση εφόσον θα έχουν αποκτήσει μια θεμελιώδη γνώση του τρόπου λειτουργίας μίας κοινωνικής επιχείρησης και την απαραίτητη τεχνογνωσία.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις παίζουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων καθώς και στην αύξηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης αφού στοχεύουν στην επιδίωξη του γενικού συμφέροντος και του κοινοτικού οφέλους.

Παρόλο που η ιδέα της κοινωνικής επιχείρησης γεννήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90, η σημασία τους άρχισε να εκτιμάται μετά το 2000. Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και τα κοινωνικά προβλήματα, υπογραμμίζουν την ανάγκη για ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης με ευρεία έννοια, επηρεάζοντας τόσο το περιβάλλον όσο και τους ανθρώπους.

Για τη νέα γενιά, η κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι το κλειδί στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και γι' αυτό αποτελεί κύρια προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπάρχει πληθώρα παραδειγμάτων πετυχημένων κοινωνικών επιχειρήσεων σε όλη την Ευρώπη αλλά τέτοιες πρωτοβουλίες δεν είναι συχνές και συστηματικές στη διασυνοριακή περιοχή. Για το λόγο αυτό, η φιλοσοφία του έργου είναι βασισμένη στην ανάγκη για δημιουργία αποτελεσματικών δομών που θα στηρίξουν τους μελλοντικούς κοινωνικούς

επιχειρηματίες, εξασφαλίζοντας τη βιωσιμότητά τους και ενημερώνοντας τους πολίτες της διασυνοριακής περιοχής πάνω στο θέμα.

Η συνεργασία αυτή σχηματίστηκε για να ικανοποιήσει τη συγκεκριμένη ανάγκη και οι εταίροι επιλέχθηκαν χάρη στις συμπληρωματικές τους ικανότητες και επειδή ο ρόλος τους στο συγκεκριμένο έργο θα είναι καθοριστικός και θα προσφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία.

Όλοι οι εταίροι συνεισφέρουν στο έργο με την τεχνογνωσία και την εμπειρία τους στην υποστήριξη νεοϊδρυθέντων επιχειρήσεων, καθώς και με το στρατηγικό τους ρόλο στην χάραξη πολιτικής και τις τοπικές κοινότητες.

Η προσέγγιση των εταίρων με σκοπό την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων βασίζεται στους παρακάτω πυλώνες:

1. δημιουργία υποστηρικτικών δομών για νέες κοινωνικές επιχειρήσεις (Τοπικά Γραφεία Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και μία θερμοκοιτίδα για νεοσύστατες κοινωνικές επιχειρήσεις η οποία θα προσφέρει πολύπλευρη στήριξη, συνδυάζοντας γενική επιχειρηματική υποστήριξη και ειδικά στοχευμένη στήριξη για τις ανάγκες των κοινωνικών επιχειρήσεων),
2. ανταλλαγή τεχνογνωσίας,
3. ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών και των νέων (υλοποίηση εκδηλώσεων, δράσεις ενημέρωσης σε σχολεία),
4. δημιουργία εργαλείων για τη βιώσιμη ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων στη διασυνοριακή περιοχή,
5. προώθηση νέων ιδεών για τις κοινωνικές επιχειρήσεις μέσω διαγωνισμών και στις δύο πλευρές των συνόρων, στ) μεσολάβηση κοινωνικών επιχειρήσεων με άτομα από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Παρόλο που υπήρξαν παρόμοιες πρωτοβουλίες τα τελευταία χρόνια, στερούνταν της ολιστικής προσέγγισης του παρόντος έργου (λαμβάνοντας υπόψη το εύρος των υπηρεσιών από την ενημέρωση των κοινοτήτων σχετικά με τις κοινωνικές επιχειρήσεις έως την υλοποίησή τους).

Το έργο έχει σαν στόχο τη δημιουργία ενός σημείου αναφοράς όπου όποιος ενδιαφέρεται να ξεκινήσει μία κοινωνική επιχείρηση στη διασυνοριακή περιοχή θα μπορεί να λάβει έγκυρη

πληροφόρηση, καθοδήγηση και υποστήριξη από άτομα ειδικά εκπαιδευμένα για αυτό το σκοπό.

Επιπλέον, η έρευνα ενός καινούργιου μοντέλου κοινωνικής επιχειρηματικότητας στη Βουλγαρία είναι ικανή να ανοίξει νέα μονοπάτια στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της διασυνοριακής περιοχής.

Τέλος, για την μέγιστη δυνατή ενημέρωση των εταίρων, αυτή είναι η πρώτη φορά που εγκαθίσταται μία θερμοκοιτίδα για κοινωνικές επιχειρήσεις στη διασυνοριακή περιοχή και η οποία συμβάλλει στη δικτύωση ανάμεσα σε κοινωνικές επιχειρήσεις και ανέργους.

Το έργο στοχεύει κυρίως στους άνεργους νέους που ενδιαφέρονται να θέσουν σε εφαρμογή τις επιχειρηματικές τους ιδέες ως μία προσπάθεια να λύσουν κάποιο κοινωνικό πρόβλημα της περιοχής τους.

Οι νέοι αυτοί θα επωφεληθούν άμεσα από τις υποστηρικτικές δομές λαμβάνοντας καθοδήγηση, εκπαίδευση και στήριξη. Παρόλο που οι υποστηρικτικοί μηχανισμοί θα εγκατασταθούν στη Θεσσαλονίκη και το Rudozem, οι εμπλεκόμενοι θα έχουν διαδικτυακή πρόσβαση στα εργαλεία του έργου, με συνέπεια τα αποτελέσματα του έργου να μην περιορίζονται γεωγραφικά.

Ωστόσο, η επιρροή του έργου δεν περιορίζεται μόνο σε αυτούς που θα λάβουν στήριξη στο ξεκίνημα μιας κοινωνικής επιχείρησης αλλά αφορά ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων στη διασυνοριακή περιοχή που θα επωφεληθούν από τις βελτιωμένες ή καινούργιες υπηρεσίες σε διάφορους κοινωνικούς τομείς, καθώς και άτομα από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες που θα έχουν την ευκαιρία να δουλέψουν σε αυτές τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Ακόμα, δράσεις με σκοπό να επηρεάσουν τη χάραξη πολιτικής σχετικά με την προώθηση των κοινωνικών επιχειρήσεων θα έχουν μακροπρόθεσμη επιρροή σε εθνικό επίπεδο για την Ελλάδα και τη Βουλγαρία.

Οι πολιτικές αυτές θα αποτελέσουν λύση στη δυσλειτουργία και την αναποτελεσματικότητα του συστήματος για την αναθεώρηση των κοινωνικών επιχειρήσεων.

3.2 Μεθοδολογία Έρευνας – Growing Social

Η έρευνα που εκπονείται έχει σαν τελικό στόχο την απάντηση ερωτήσεων που αφορούν α) το βαθμό στον οποίο συνέβαλε το έργο «Growing Social» στην ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, β) τα μέτρα που πρέπει να λάβουν οι εταίροι ώστε να επεκτείνουν τα οφέλη του έργου και γ) το επίπεδο ικανοποίησης των ατόμων που συμμετείχαν άμεσα και έμμεσα στο έργο.

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε σύμφωνα με τα όσα έχουν παρουσιαστεί είναι η ποσοτική έρευνα. Η επιλογή της μεθόδου βασίστηκε στο γεγονός της ύπαρξης ενός δεδομένου δειγματοληπτικού πλαισίου και στην ανάγκη στατιστικών - μετρήσιμων αποτελεσμάτων βασιζόμενα σε αντικειμενικά κριτήρια.

Η διεξαγωγή της έρευνας μέσω συλλογής ερωτηματολογίων επιλέχθηκε λόγω του μικρού της κόστους. Η επιλογή της μεθόδου βασίστηκε στο γεγονός της ύπαρξης ενός δεδομένου δειγματοληπτικού πλαισίου και στην ανάγκη στατιστικών- μετρήσιμων αποτελεσμάτων βασιζόμενα σε αντικειμενικά κριτήρια της αντικειμενικότητας που προσφέρουν στη έρευνα λόγω της μηδαμινής επιρροής που ασκεί ο ερευνητής στις απαντήσεις, της δυνατότητας τους να αποσταλούν σε μεγάλο αριθμό πληθυσμού και τέλος λόγω της ελεύθερης έκφρασης που μπορούν να έχουν οι ερωτώμενοι κάτι που θα οδηγήσει σε αντικειμενικότερα αποτελέσματα.

Η ανάλυση των ερωτηματολογίων οδηγεί σε στατιστικά αποτελέσματα και είναι πολύ-μεταβλητή. Τα ερωτηματολόγια αποτελούνται από δημογραφικές ερωτήσεις, ερωτήσεις κλειστού τύπου αλλά και κάποιες ανοιχτού τύπου. Δημιουργήθηκαν υπηρετώντας τις βασικές αρχές δημιουργίας ενός ερωτηματολογίου όπως αυτές αναφέρθηκαν παραπάνω.

Τα ερωτηματολόγια τα οποία έχουν δημιουργηθεί για τη διεξαγωγή της έρευνας στις τρεις ομάδες στόχους αποτελούνται από δημογραφικές ερωτήσεις και ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου. Η επιλογή της μορφής των ερωτήσεων γίνεται με κριτήριο την αποτελεσματικότητα, την ευελιξία, το ενδιαφέρον, την ομοιογένεια στο ερωτηματολόγιο και κυρίως την καταλληλότητα στην επεξεργασία των δεδομένων.

Λαμβάνοντας υπόψη το πλήθος των συμμετεχόντων από κάθε ομάδα στόχου, επιλέχθηκε η δειγματοληπτική έρευνα για την πρώτη ομάδα στόχου ενώ για τις δύο άλλες ομάδες (δεύτερη και τρίτη ομάδα στόχου) επιλέχθηκε η μέθοδος της απογραφικής έρευνας λόγω μικρού μεγέθους του αντιπροσωπευτικού δείγματος.

Η δειγματοληπτική μέθοδος για την πρώτη ομάδα στόχου, επιλέχθηκε λόγω του μεγέθους του δείγματος καθώς αυτό δεν επέτρεπε τη διεξαγωγή απογραφικής έρευνας. Η απογραφή απαιτεί την καταγραφή των χαρακτηριστικών ιδιοτήτων όλων των μονάδων του ερευνώμενου πληθυσμού. Αντίθετα, η δειγματοληπτική έρευνα αποτελεί στατιστική εργασία, κατά την οποία η συλλογή των δεδομένων περιορίζεται σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του ερευνώμενου πληθυσμού.

Κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά σε συνδυασμό. Η μέτρηση της επαναληψιμότητας και της συγκρισιμότητας των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των προτάσεων, μέσω της χρήσης στατιστικών πινάκων, μπορεί να βοηθήσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων τα οποία θα υποδείξουν για τους φορείς που υπέβαλλαν τα επιχειρησιακά τους σχέδια, μεθόδους συνεχούς βελτίωσης.

Η επιλογή της μεθόδου βασίστηκε στο γεγονός της ύπαρξης ενός δεδομένου δειγματοληπτικού πλαισίου και στην ανάγκη στατιστικών- μετρήσιμων αποτελεσμάτων που βασίζονται στην αντικειμενικότητα που προσφέρουν στη έρευνα λόγω της μηδαμινής επιρροής που ασκεί ο ερευνητής στις απαντήσεις, στη δυνατότητα των ερωτηματολογίων να αποσταλούν σε μεγάλο αριθμό πληθυσμού.

Τέλος, ένας πρόσθετος λόγος αφορά την ελεύθερη έκφραση που μπορούν να έχουν οι ερωτώμενοι κάτι που θα οδηγήσει σε πιο ασφαλή αποτελέσματα.

Από την άλλη πλευρά, οι απογραφές έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα. Δεν υπόκεινται σε δειγματοληπτικό σφάλμα, δίνουν τη δυνατότητα παραγωγής στατιστικών δεδομένων σε μεγάλη θεματική και γεωγραφική ανάλυση και αποτελούν τη βάση για τη διενέργεια άλλων στατιστικών ερευνών, καθώς από την πλήρη καταγραφή των μονάδων ενός πληθυσμού δημιουργούμε δειγματοληπτικό πλαίσιο για τον πληθυσμό αυτό.

Στα μειονεκτήματα της απογραφής επισημαίνουμε τον μεγάλο χρόνο για την προετοιμασία και διεξαγωγή της ως και το υψηλό κόστος που απαιτεί, δεδομένα τα οποία συντέλεσαν στη μη εφαρμογή της για την πρώτη ομάδα στόχου.

Για την πρώτη ομάδα στόχου επιλέχθηκε, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η συλλογή των ερωτηματολογίων μέσω δειγματοληπτικής έρευνας.

Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία τέθηκαν εξαρχής και συνέβαλαν καθοριστικά στην επί της ουσίας αξιολόγηση του έργου αναπτύσσονται ως εξής:

1. Ο βαθμός στον οποίο συνέβαλε το πρόγραμμα «Growing Social» στην ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στη διασυνοριακή περιοχή.
2. Τα μέτρα που πρέπει να λάβουν οι εταίροι ώστε να επεκτείνουν τα οφέλη του έργου.
3. Το επίπεδο της ικανοποίησης των ατόμων που συμμετείχαν άμεσα και έμμεσα στο έργο.

Η βασική λειτουργία του Τοπικού Γραφείου Επιχειρηματικότητας είναι η παροχή πληροφοριών και έγκυρης ενημέρωσης γύρω από όλα τα θέματα που άπτονται της κοινωνικής επιχειρηματικότητας εν γένει. Τα ζητήματα που απασχόλησαν τους πολίτες της διασυνοριακής περιοχής με την έναρξη της πρωτοβουλίας ήταν:

1. Τι σημαίνει κοινωνική επιχειρηματικότητα;
2. Πώς μπορούν να συμμετέχουν σε προγράμματα τέτοιου περιεχομένου;
3. Αν υπάρχουν προγράμματα χρηματοδότησης και ποια τα κριτήρια συμμετοχής

Στη δεύτερη ομάδα στόχου εφαρμόστηκε και πάλι ποσοτική μέθοδος, για τη διεξαγωγή ασφαλών και έγκυρων αποτελεσμάτων για την αξιολόγηση του έργου Growing Social. Η διαφορά όμως που εντοπίζεται ανάμεσα στις δύο έρευνες, είναι πώς εκείνη που αφορά τους συμμετέχοντες στη θερμοκοιτίδα και τα εκπαιδευτικά σεμινάρια είναι απογραφική έρευνα, μελετά δηλαδή το σύνολο του πληθυσμού κι όχι ένα δείγμα του.

Σε αυτού του τύπου έρευνας, το ερώτημα τίθεται και αφορά κάθε μονάδα του πληθυσμού. Τα δεδομένα που συγκεντρώνονται μέσω μιας απογραφικής έρευνας προσφέρουν τη δυνατότητα έγκυρων αποτελεσμάτων για τα ερωτήματα της έρευνας, δηλαδή

αποτελεσμάτων που βασίζονται στην πλήρη πληροφορία για τον πληθυσμό και δεν εμπεριέχουν 'στατιστικό λάθος'.

Για την κατάρτιση του δομημένου ερωτηματολογίου που αφορά τους συμμετέχοντες στη θερμοκοιτίδα και τα εκπαιδευτικά σεμινάρια λήφθηκε υπόψη το πλήθος των συμμετεχόντων, η καταγραφή των υφιστάμενων γνώσεων τους πριν τη συμμετοχή στα σεμινάρια και η αξιολόγησή τους μετά το τέλος των εκπαιδευτικών σεμιναρίων.

Το ερωτηματολόγιο το οποίο εφαρμόστηκε στην τρίτη ομάδα στόχου διαμορφώθηκε για τις ανάγκες της ολοκληρωμένης αξιολόγησης του έργου, αφορά στην άποψη των εταίρων του προγράμματος. Οι εταίροι που συνέβαλαν με την γνώση, τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό, την οικονομική στήριξη αυτής της πρωτοβουλίας, κλήθηκαν επίσης να απαντήσουν σε ένα δομημένο ερωτηματολόγιο. Ακολουθήθηκε πιστά και σε αυτό το σημείο το θεωρητικό πλαίσιο που περιβάλλει την απογραφική έρευνα, εφόσον η άποψη όλων των εταίρων (τέσσερις στο σύνολο) συμβάλλει καθοριστικά στην εξέλιξη και πρόοδο του έργου.

Η ανατροφοδότηση που θα πάρουν οι εταίροι για τη συνολική εικόνα και απόδοση του έργου είναι καθόλα σημαντική, εφόσον βάσει των στοιχείων που θα εξαχθούν θα είναι σε θέση να προσφύγουν σε τυχόν διορθώσεις ή αλλαγές στη σημερινή λειτουργία του γραφείου, θα μπορέσουν να οργανώσουν επιπλέον εκπαιδευτικά σεμινάρια ή ημερίδες ανάλογα της απήχησης που είχαν στο κοινό, αλλά και να προσθέσουν κάτι παραπάνω ως υπηρεσία στις ήδη προσφερόμενες.

Τόσο η ελληνική, όσο και η βουλγαρική πλευρά ενδιαφέρονται πάρα πολύ για την απήχηση του έργου και για το κατά πόσον πληροί τους στόχους σχετικά με την κοινωνική επιχειρηματικότητα, που είχαν τεθεί κατά το σχεδιασμό του.

Οι ερωτήσεις που διατυπώνονται και στα τρία ερωτηματολόγια διαθέτουν ποσοτικές και ποιοτικές μεταβλητές. Οι ποσοτικές μεταβλητές έχουν κλίμακες ικανοποίησης όπως «Πολύ – Λίγο» καθώς και βαθμολόγησης όπως «1-5, όπου 5 το άριστα». Οι ερωτήσεις είναι κυρίως κλειστού τύπου με αποτέλεσμα να μην αφήνουν μεγάλα περιθώρια υποκειμενισμού. Με τις κλειστές ερωτήσεις, η ελευθερία του υποκειμένου περιορίζεται στο ελάχιστον.

Οι ποιοτικές μεταβλητές που απαντώνται στα ερωτηματολόγια, χαρακτηρίζονται ως τέτοιες εφόσον οι τιμές τους δεν εκφράζονται με αριθμούς, αλλά με λέξεις. Στην προκειμένη

περίπτωση οι ποιοτικές μεταβλητές είναι η ηλικία, το φύλο, ο τομέας επαγγελματικής δραστηριοποίησης ήτοι τα δημογραφικά στοιχεία.

3.3 Δημιουργία Ερωτηματολογίου για το έργο Growing Social

Ως μέθοδος συλλογής υλικού για το έργο Growing Social όπως έχει λεχθεί, επιλέχθηκε η δημιουργία ερωτηματολογίου. Για τη δημιουργία του ερωτηματολογίου λήφθηκαν υπόψη ορισμένα χαρακτηριστικά, ώστε να διεξαχθεί η έρευνα με ορθότητα και σαφήνεια.

Οι αρχές με τις οποίες δομήθηκε το ερωτηματολόγιο υπακούουν στις ακόλουθες προδιαγραφές:

- έχει πληρότητα,
- έχει σαφήνεια,
- έχει συνοχή,
- διαθέτει κατάλληλη δομή,
- περιλαμβάνει συγκεκριμένα ερωτήματα ελέγχου,
- είναι όσο το δυνατόν πιο σύντομο,
- έχει αρτιότητα παρουσίασης από τεχνικής πλευράς,
- επιδέχεται κωδικογραφική και μηχανογραφική επεξεργασία.

Η πληρότητα αναφέρεται στην ανάγκη κάλυψης όλων των πτυχών του ερευνώμενου χαρακτηριστικού και ήδη έχει γίνει εκτενής αναφορά για αυτή. Η σαφήνεια δεν αναφέρεται μόνο στο περιεχόμενο των πληροφοριών, αλλά και στο άτομο το οποίο καλείται να δώσει τις απαντήσεις.

Η συνοχή αναφέρεται στην ανάγκη οργανικής σύνδεσης των επιμέρους ερωτημάτων μεταξύ τους. Συγγενή ερωτήματα εμφανίζονται στο ερωτηματολόγιο ομαδοποιημένα και να ερωτώνται μαζί, προκειμένου η σκέψη και η μνήμη του ερωτώμενου να κατευθύνεται ευκολότερα στις σωστές απαντήσεις.

Η κατάλληλη δομή του ερωτηματολογίου, δηλαδή η σειρά με την οποία τίθενται οι ομάδες ερωτήσεων, είναι επίσης υψίστης σημασίας για την αύξηση του βαθμού ανταπόκρισης του κοινού. Είναι αυτονόητο, αλλά δεν εφαρμόζεται πάντοτε, ότι προσωπικές ή γενικότερα

ερωτήσεις, στις οποίες το κοινό δεν απαντά εύκολα δεν τίθενται στην αρχή ενός ερωτηματολογίου.

Τα ερωτήματα ελέγχου τίθενται για τον έλεγχο της ορθότητας των απαντήσεων σε βασικές ερωτήσεις.

Για να είναι αποτελεσματικό το ερωτηματολόγιο ήταν σύντομο καθώς ερωτηματολόγια τα οποία επεκτείνονται σε μεγάλο αριθμό ερωτημάτων, κουράζουν τον ερωτώμενο ή του δημιουργούν την αίσθηση ότι θα χάσει πολύ χρόνο και είναι πιθανό να μην ολοκληρωθούν.

Όπως κάθε μέθοδος επιλογής υλικού έτσι και η διανομή ερωτηματολογίων έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα:

Πλεονεκτήματα Ερωτηματολογίου

- είναι οικονομικότερα,
- μπορούν να αποσταλούν σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων,
- είναι εύκολη η δημιουργία και η χρήση τους,
- οι ερωτώμενοι μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα (έλλειψη άμεσης επικοινωνίας),
- οι τρόποι ανάλυσης του υλικού είναι τυποποιημένοι,
- ο ερευνητής δεν μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις,
- είναι η λιγότερο χρονοβόρα μέθοδος

Μειονεκτήματα Ερωτηματολογίου

- ο ερευνητής δεν είναι σε θέση να αποσαφηνίσει τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου,
- υποχρεώνει τον ερωτηθέντα να απαντήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο.

Ανάλυση Αποτελεσμάτων

Για την στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων επελέγη η κατάλληλη τεχνική για τη στατιστική ανάλυση. Η στατιστική ανάλυση σε μία έρευνα έχει να κάνει με:

- Το πλήθος των μεταβλητών
- Το είδος της μεταβλητής ή των μεταβλητών (κλίμακα μέτρησης)
- Την ισχύ των προϋποθέσεων για την εφαρμογή της μεθόδου

Οι μεταβλητές κατηγοριοποιούνται σε εξαρτημένες (dependent) και ανεξάρτητες (independent).

- ♦ Μονομεταβλητή Ανάλυση (Univariate Analysis): αναφέρεται στην ανάλυση μίας μεταβλητής.

Παραδείγματα μονομεταβλητής ανάλυσης: - Μέσος (Mean), -Διάμεσος (Median), - Επικρατούσα Τιμή (Mode), -Τυπική Απόκλιση (Standard Deviation).

- ♦ Διμεταβλητή Ανάλυση (Bivariate Analysis): εξετάζει τη σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών. Παραδείγματα διμεταβλητής ανάλυσης: -Συντελεστής συσχέτισης (Pearson's Correlation),- Spearman's Rho, -T-Test, -Mann Whitney Test, - Απλή Γραμμική Παλινδρόμηση (Linear Regression), -Chi-square tests.
- ♦ Πολυμεταβλητή Ανάλυση (Multivariate Analysis): αναφέρεται σε διαδικασίες και μεθοδολογίες όπου προσπαθούμε να καταλήξουμε σε στατιστική συμπερασματολογία με τη χρήση πολλών μεταβλητών.

3.3.1 Επιλογή Ερωτήσεων

Προκειμένου να καλυφθούν οι όροι που τέθηκαν στην αρχή όσον αφορά τη σαφήνεια, την πληρότητα και τη συντομία, ακολουθήθηκαν ορισμένοι κανόνες για την σύνταξη και την επιλογή των ερωτήσεων.

Αρχικά, να υπογραμμιστεί πώς τα ερωτηματολόγια συντάχθηκαν στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα για την καλύτερη κατανόηση όλων. Οι ερωτήσεις και των τριών ερωτηματολογίων είναι γραμμένες σε κατανοητή γλώσσα προκειμένου να αποφευχθούν παρεξηγήσεις ή παρανοήσεις σε επίπεδο περιεχομένου. Ερωτήσεις οι οποίες διαμορφώθηκαν βάσει του πληθυσμού στον οποίο θα απευθύνονταν. Επιστημονικοί ή δυσνόητοι όροι αποφεύχθηκαν για το λόγο που ήδη αναφέρθηκε.

Επομένως, ακολουθώντας τους κανόνες που υπάρχουν στη διαθέσιμη βιβλιογραφία, τα ερωτηματολόγια τα οποία παρουσιάζονται και στο παράρτημα ακολούθησαν της εξής μορφή:

1. Αρχικά, παρατίθενται μερικές ερωτήσεις εισαγωγικού περιεχομένου που να μην είναι σχετικές με το θέμα της έρευνας αλλά μελετούν γενικότερα χαρακτηριστικά του ερωτώμενου και όχι αυτό καθαυτό το αντικείμενο της έρευνας. Στην προκειμένη περίπτωση, οι ερωτήσεις γενικού περιεχομένου έχουν να κάνουν με τις γενικές γνώσεις των ερωτώμενων για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα.
2. Εν συνεχεία, διατυπώθηκαν ερωτήσεις που αποτελούν τον πυρήνα του ερωτηματολογίου και έχουν άμεση σχέση με το υπό διερεύνηση θέμα. Ακολουθείται με άλλα λόγια ένας παραγωγικός συλλογισμός. Επειδή όμως, στην περίπτωση της αξιολόγησης του Growing Social υπάρχουν τρεις ομάδες προς διερεύνηση, οι εξειδικευμένες ερωτήσεις διαφέρουν ανάλογα με το βαθμό εμπλοκής των πολιτών στο έργο. Για παράδειγμα με άλλο τρόπο μας ενδιαφέρει η εις βάθος μελέτη της άποψης των εταίρων και με άλλο τρόπο η άποψη των δυνητικά ωφελούμενων από τις δράσεις του προγράμματος.

Οι ερωτήσεις που αποτελούν τον κορμό του ερωτηματολογίου, διατυπώθηκαν με τους κανόνες που έχουν αναφερθεί και με την χρήση των κατάλληλων κλιμάκων. Σε αυτά τα ερωτηματολόγια οι αρχικές ερωτήσεις ήταν γενικότερες και στη συνέχεια έγιναν στις περισσότερες ειδικές και επικεντρωμένες.

3. Στο τελευταίο τμήμα του ερωτηματολογίου διατυπώθηκαν ερωτήσεις σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία του ερωτώμενου όπως το φύλο, η ηλικία και το επάγγελμα. Οι ερωτήσεις που αφορούν δημογραφικά χαρακτηριστικά μπαίνουν στο τέλος του ερωτηματολογίου ώστε ο ερωτώμενος να εκμεταλλευτεί τον ωφέλιμο χρόνο που έχει στη διάθεσή του και να απαντήσει στο κύριο σώμα των ερωτήσεων και στο τέλος να δώσει πληροφορίες που αποτελούν σταθερά στοιχεία του ερωτώμενου και που απαντώνται άμεσα και εύκολα.

Στα ερωτηματολόγια που αξιοποιήθηκαν για την παρούσα αξιολόγηση του διασυνοριακού προγράμματος, τα δημογραφικά στοιχεία υπήρξαν μόνο στο ερωτηματολόγιο που απευθύνεται στους συμμετέχοντες στα εκπαιδευτικά σεμινάρια.

Τα ερωτηματολόγια αποτελούνται από στοιχεία τα οποία επιδέχονται μοναδική απάντηση, μόνο 2 ερωτήσεις εξ' αυτών, όπως θα δείτε μπορούν να απαντηθούν με περισσότερες από μία απάντηση. Οι ερωτήσεις αυτές αναπτύσσονται ως εξής: «Ποια στοιχεία των

εκπαιδευτικών σεμιναρίων σας κέντρισαν θετικά το ενδιαφέρον; και Ποια στοιχεία σας δυσαρέστησαν;».

Στις υπόλοιπες ερωτήσεις στα στοιχεία που έχουν διατυπωθεί επιδέχονται αποκλειστικά μία απάντηση και κατά κύριο λόγο αφορούν το βαθμό συμφωνίας/διαφωνίας ή την αξιολόγηση του ερωτώμενου προς τις υπηρεσίες και παροχές του Τοπικού Γραφείου Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, τη συμβολή των εταίρων και τη διεξαγωγή των εκπαιδευτικών σεμιναρίων.

Οι κλίμακες που επιλέχθηκαν είναι απόλυτα συμβατές με το θεωρητικό πλαίσιο που καλύπτει την ερευνητική διαδικασία ς αποτελούνται από ένα στοιχείο και σκοπό έχουν να καταγράψουν συνοπτικά αλλά με ακρίβεια τις απόψεις των ερωτωμένων. Αυτό που στις διάφορες εφαρμογές συμβατικά ονομάζουμε κλίμακες είναι στην πραγματικότητα δείκτες μέτρησης απόψεων (Babbie,2011).

Για τις ερωτήσεις που διατυπώθηκαν σε όλα τα ερωτηματολόγια που διαμορφώθηκαν για τις ανάγκες της αξιολόγησης, υπάρχει ένα εύρος κλιμάκων. Αρχικά, χρησιμοποιήθηκαν οι διχοτομικές κλίμακες, οι οποίες προτιμώνται σε ερωτήσεις που επιδέχονται ως απάντηση μία από τις δύο δυνατές τιμές, όπως ΝΑΙ/ΟΧΙ. Στην προκείμενη η ερώτηση που έχει διατυπωθεί με αυτού του είδους την κλίμακα είναι «Κατά τη διάρκεια των σεμιναρίων, οι λαμβάνοντες μέρος είχαν ενεργή συμμετοχή;»

Η πιο συνήθης μορφή κλίμακας η οποία και χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο δημιουργίας των παρόντων ερωτηματολογίων, αφορά το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των ερωτώμενων. Για την ορθή χρήση αυτής της κλίμακας ακολουθήθηκαν πιστά οι κανόνες που θέτει η βιβλιογραφία βάσει των οποίων οφείλουν να καλύπτονται τα εξής:

- Η διατύπωση μιας καταφατικής πρότασης (όχι ερώτησης).
- Το αίτημα προς τον ερωτώμενο να δηλώσει το βαθμό συμφωνίας του προς τη διατυπωμένη άποψη.
- Η χρήση μιας κλιμάκωσης τιμών, συνήθως από το «διαφωνώ απόλυτα» έως το « συμφωνώ απόλυτα ».

Η πλειονότητα των ερωτήσεων αφορά το βαθμό συμφωνίας ή προτίμησης των ερωτηθέντων στις ερωτήσεις που τους έχουν τεθεί. Έχει γίνει, λοιπόν, όπως φανερώνεται και στα ερωτηματολόγια η χρήση μίας παραλλαγής της **κλίμακας Likert** στις οποίες χρησιμοποιούνται βαθμολογία ή αλλιώς θέσεις (βαθμίδες) και χρησιμοποιούνται για να υποδηλώσουν το άριστα ή την κακή βαθμολογία.

Οι ερωτήσεις επιλέχθηκαν προσεκτικά με απώτερο σκοπό να απαντούν η κάθε μία ξεχωριστά αλλά και όλες μαζί στα ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν το βαθμό ικανοποίησης και επίτευξης των στόχων του προγράμματος Growing Social.

Παράρτημα

Παρατίθενται τα ερωτηματολόγια στα οποία κλήθηκαν να απαντήσουν οι τρεις ομάδες στόχοι, τόσο στην Ελλάδα όσο και στη Βουλγαρία.

- ✓ Ερωτηματολόγιο όσων έλαβαν στήριξη από τα Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας¹
- ✓ Ερωτηματολόγια τους συμμετέχοντες στη θερμοκοιτίδα και τα εκπαιδευτικά σεμινάρια
- ✓ Ερωτηματολόγιο για τους Εταίρους του έργου

---

¹ Από το Γραφείο Επιχειρηματικότητας του Δήμου Πυλαίας – Χορτιάτη παρατίθενται μόνο τα στατιστικά αποτελέσματα των ερωτηματολογίων. Τα ερωτηματολόγια έχει στη διάθεσή του το Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Παραδοτέο 5.1.1. : Αξιολόγηση του Έργου

Β: Έκθεση Αξιολόγησης του Έργου

Στο πλαίσιο του έργου “Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στη διασυνοριακή περιοχή της Ελλάδας- Βουλγαρίας” με το ακρωνύμιο “Growing Social”

INTERREG V-A COOPERATION PROGRAMME

GREECE – BULGARIA 2014 - 2020

The project is co-funded by the European Union and National Resources of the participating countries under the " INTERREG V-A GREECE - BULGARIA 2014-2020 "Cooperation Program.

www.growingsocial.eu

The contents of this deliverable are sole responsibility of Municipality of Pilea - Hortiatis and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the participating countries the Managing Authority and the Joint Secretariat”.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 ^ο	3
1.1 Περίληψη του παραδοτέου.....	3
1.2 Abstract	4
Κεφάλαιο 2 ^ο	5
2.1 Προκλήσεις του έργου.....	5
2.2 Αποτελέσματα του έργου.....	8
Κεφάλαιο 3 ^ο	10
3.1 Τοπικά Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.....	10
Κεφάλαιο 4 ^ο	26
4.1 Συμμετέχοντες στα σεμινάρια και τη θερμοκοιτίδα	26
4.2 Διοργάνωση Διαδραστικών εργαστηρίων	38
Κεφάλαιο 5 ^ο	41
5.1 Εταίροι του Έργου «Growing Social».....	41
Κεφάλαιο 6 ^ο	53
6.1 Συμπεράσματα.....	53

Κεφάλαιο 1^ο

1.1 Περίληψη του παραδοτέου

Στην παρούσα μελέτη, πραγματοποιείται η αξιολόγηση του έργου του διασυνοριακού προγράμματος με ακρωνύμιο «Growing Social», μέσω της ερευνητικής διαδικασίας και δομημένων ερωτηματολογίων.

Η αξιολόγηση αποτελεί διαδικασία που αναφέρεται και συνοδεύει κάθε ορθολογικά και συστηματικά σχεδιασμένο εγχείρημα, αφού δείχνει αν ακολουθείται η πορεία που έχει χαραχθεί, προειδοποιεί για τυχόν αστοχίες ή παρεκκλίσεις, ώστε να διορθωθούν έγκαιρα, και τελικά καθορίζει το βαθμό που έχουν επιτευχθεί οι αρχικοί στόχοι και σκοποί.

Η αξιολόγηση του διασυνοριακού προγράμματος είναι αναγκαίο εργαλείο για την ανατροφοδότηση των εταίρων που συμμετέχουν σε αυτό για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και τη βελτίωση των ήδη εφαρμοσμένων πρακτικών.

Διευρύνει τη γνώση γύρω για το επιτελούμενο έργο, οδηγεί στην ορθολογική λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων και δημιουργεί προϋποθέσεις πρωτοβουλιών, επαγγελματικής εξέλιξης και βελτίωσης.

Διατυπώθηκαν τρία ερωτηματολόγια που απευθύνονται στους εταίρους, τους δυνητικά ωφελούμενους αλλά και όσους συμμετείχαν στα εκπαιδευτικά σεμινάρια. Σκοπός του συνόλου των ερωτηματολογίων είναι να εξαχθούν συμπεράσματα για το βαθμό στον οποίο συνέβαλε το έργο στην ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και τελικά ποια επιπλέον μέτρα χρειάζεται να ληφθούν προκειμένου να επεκταθούν τα οφέλη αυτού.

Αρχικά, λοιπόν, πραγματοποιείται μία γενική περιγραφή του έργου και των εννοιών της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Παρουσιάζονται εν συντομία τα αποτελέσματα καθώς και πιθανά προβλήματα του έργου για να καταλήξει στην παρουσίαση των ερωτηματολογίων και στα αποτελέσματα αυτών. Για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε στατιστική ανάλυση και γραφήματα όπως οι πίστες.

1.2 Abstract

The present study evaluates the work of the cross-border program called "Growing Social" through the research process and structured questionnaires. Evaluation is a process that refers to and accompanies each rationally and systematically designed project, indicating whether the course has been followed, warns of any failures or derogations to correct them in a timely manner, and ultimately determines the extent to which the original goals and objectives have been achieved.

Evaluation of the cross-border program is a necessary tool for feedback from the partners involved in it to increase the effectiveness and improve the practices already implemented. Three questionnaires were addressed to the partners, the potential beneficiaries and those who participated in the training seminars. The purpose of all questionnaires is to draw conclusions about the extent to which the project has contributed to enhancing social entrepreneurship and finally what additional measures need to be taken in order to extend its benefits.

Initially, a general description of the project and the concepts of social entrepreneurship is provided. The results are briefly presented as well as the potential problems of the project leading to the presentation of the questionnaires and their results. Statistical analysis and graphs such as pies were used to present the results.

Κεφάλαιο 2ο

2.1 Προκλήσεις του έργου

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις παίζουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων καθώς και στην αύξηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης αφού στοχεύουν στην επιδίωξη του γενικού συμφέροντος και του κοινοτικού οφέλους. Παρόλο που η ιδέα της κοινωνικής επιχείρησης γεννήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90, η σημασία τους άρχισε να εκτιμάται μετά το 2000.

Οι παρούσες συνέπειες της οικονομικής κρίσης, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και τα κοινωνικά προβλήματα, υπογραμμίζουν την ανάγκη για ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης με ευρεία έννοια, επηρεάζοντας τόσο το περιβάλλον όσο και τους ανθρώπους. Για τη νέα γενιά, η κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι το κλειδί στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και γι' αυτό αποτελεί κύρια προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπάρχει πληθώρα παραδειγμάτων πετυχημένων κοινωνικών επιχειρήσεων σε όλη την Ευρώπη αλλά τέτοιες πρωτοβουλίες δεν είναι συχνές και συστηματικές στη διασυνοριακή περιοχή. Για το λόγο αυτό, η φιλοσοφία του έργου είναι βασισμένη στην ανάγκη για δημιουργία αποτελεσματικών δομών που θα στηρίξουν τους μελλοντικούς κοινωνικούς επιχειρηματίες, εξασφαλίζοντας τη βιωσιμότητά τους και ενημερώνοντας τους πολίτες της διασυνοριακής περιοχής πάνω στο θέμα.

Η συνεργασία αυτή σχηματίστηκε για να ικανοποιήσει τη συγκεκριμένη ανάγκη και οι εταίροι επιλέχθηκαν χάρη στις συμπληρωματικές τους ικανότητες και επειδή ο ρόλος τους στο συγκεκριμένο έργο θα είναι καθοριστικός και θα προσφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία. Όλοι οι εταίροι θα συνεισφέρουν στο έργο με την τεχνογνωσία και την εμπειρία τους στην υποστήριξη νεοϊδρυθέντων επιχειρήσεων, καθώς και με το στρατηγικό τους ρόλο στην χάραξη πολιτικής και τις τοπικές κοινότητες.

Η προσέγγιση των εταίρων με σκοπό την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων βασίζεται στους παρακάτω πυλώνες: α) δημιουργία υποστηρικτικών δομών για νέες κοινωνικές

επιχειρήσεις (Τοπικά Γραφεία Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και υπηρεσίες ιερμοκίτισης για νεοσύστατες κοινωνικές επιχειρήσεις η οποία θα προσφέρει πολύπλευρη στήριξη, συνδυάζοντας γενική επιχειρηματική υποστήριξη και ειδικά στοχευμένη στήριξη για τις ανάγκες των κοινωνικών επιχειρήσεων), β) ανταλλαγή τεχνογνωσίας, γ) ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών και των νέων, δ) δημιουργία εργαλείων για τη βιώσιμη ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων στη διασυνοριακή περιοχή, ε) προώθηση νέων ιδεών για τις κοινωνικές επιχειρήσεις μέσω διαγωνισμών και στις δύο πλευρές των συνόρων, στ) μεσολάβηση κοινωνικών επιχειρήσεων με άτομα από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Παρόλο που υπήρξαν παρόμοιες πρωτοβουλίες τα τελευταία χρόνια, στερούνταν της ολιστικής προσέγγισης του παρόντος έργου (λαμβάνοντας υπόψη το εύρος των υπηρεσιών από την ενημέρωση των κοινοτήτων σχετικά με τις κοινωνικές επιχειρήσεις έως την υλοποίησή τους).

Το έργο έχει σαν στόχο τη δημιουργία ενός σημείου αναφοράς όπου όποιος ενδιαφέρεται να ξεκινήσει μία κοινωνική επιχείρηση στη διασυνοριακή περιοχή θα μπορεί να λάβει έγκυρη πληροφόρηση, καθοδήγηση και υποστήριξη από άτομα ειδικά εκπαιδευμένα για αυτό το σκοπό.

Το έργο στοχεύει και στους άνεργους νέους που ενδιαφέρονται να θέσουν σε εφαρμογή τις επιχειρηματικές τους ιδέες ως μία προσπάθεια να λύσουν κάποιο κοινωνικό πρόβλημα της περιοχής τους.

Ωστόσο, η επιρροή του έργου δεν περιορίζεται μόνο σε αυτούς που θα λάβουν στήριξη στο ξεκίνημα μιας κοινωνικής επιχείρησης αλλά αφορά ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων στη διασυνοριακή περιοχή που θα επωφεληθούν από τις βελτιωμένες ή καινούργιες υπηρεσίες σε διάφορους κοινωνικούς τομείς, καθώς και άτομα από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες που θα έχουν την ευκαιρία να δουλέψουν σε αυτές τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Ακόμα, δράσεις με σκοπό να επηρεάσουν τη χάραξη πολιτικής σχετικά με την προώθηση των κοινωνικών επιχειρήσεων θα έχουν μακροπρόθεσμη επιρροή σε εθνικό επίπεδο για την Ελλάδα και τη Βουλγαρία. Οι πολιτικές αυτές θα αποτελέσουν λύση στη δυσλειτουργία και

την αναποτελεσματικότητα του συστήματος για την αναθεώρηση των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Τα στατιστικά στοιχεία στην Βουλγαρία για τις κοινωνικές επιχειρήσεις στη χώρα δεν είναι επαρκή. Τα καλύτερα δεδομένα αφορούν όρους εξειδικευμένων επιχειρήσεων για άτομα με ειδικές ανάγκες. Οι δραστηριότητες των κοινωνικών επιχειρήσεων στη Βουλγαρία συνήθως δεν είναι ιδιαίτερα ελκυστικές για επιχειρηματικούς τομείς λόγω των χαμηλότερων αποδοχών και της βραδύτερης απόδοσης των επενδύσεων. Ο πιο κοινός τομέας δραστηριότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων στη Βουλγαρία είναι οι υπηρεσίες πιο συχνά κοινωνικές και εκπαιδευτικές. Σύμφωνα με τα συνοπτικά στοιχεία του Εθνικού Στατιστικού Ινστιτούτου (NSI), 4.872 επιχειρήσεις έχουν αναγνωρισθεί ως «κοινωνικές» στο σύνολο της χώρας. 2.717 από αυτές είναι εγγεγραμμένες ως εμπορικές εταιρείες και συνεταιρισμοί.

Οι Κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελληνική περιοχή παρέμβασης του έργου έφταναν μόλις τις 37. Ωστόσο, τα ποιοτικά στοιχεία παρουσιάζουν και για τις δύο χώρες τα εξής: χαμηλό βαθμό κοινωνικής καινοτομίας / έλλειψη διοικητικών εργαλείων για την ανάπτυξη των πωλήσεων (διαχείριση και μάρκετινγκ) ακόμη και σε ευρέως διαδεδομένες επαγγελματικές δεξιότητες / μη ικανοποιητική πρόσβαση σε πληροφορίες και υπηρεσίες συμβουλών για χρηματοπιστωτικά εργαλεία για τη στήριξη των δραστηριοτήτων τους / χαμηλό επίπεδο δικτύωσης και συνεργασιών, ακόμη και όταν απευθύνονται σε παρόμοιες υπηρεσίες στην ίδια ομάδα στόχου / αδύναμη έως ανύπαρκτη δικτύωση και συνέργεια πέρα από τα σύνορα, με αποτέλεσμα την απουσία ανταλλαγής εμπειριών στην οργάνωση και προώθηση παρόμοιων ή συμπληρωματικών κοινωνικών υπηρεσιών.

Με βάση τα δεδομένα αυτά, δεν ικανοποιείται η ανάγκη για οργανωμένη υποστήριξη υφιστάμενων και εγκατεστημένων κοινωνικών επιχειρήσεων, προκειμένου: α) να βελτιωθεί η διοικητική τους ικανότητα, να προωθηθούν οι υπηρεσίες / τα προϊόντα τους σε ένα ευρύτερο κοινό, και β) να ενισχυθούν οι επαγγελματικές δεξιότητες των μελών τους μέσω της δικτύωσης και της ανταλλαγής εμπειριών με άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις, εκπαιδευτικά και ερευνητικά κέντρα που δραστηριοποιούνται ιδιαίτερα στη μεθοριακή περιοχή.

2.2 Αποτελέσματα του έργου

Οι εταίροι μέσα από την υλοποίηση του έργου δημιούργησαν μηχανισμούς υποστήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (δύο Τοπικά Γραφεία και Θερμοκοίτιση επιχειρήσεων).

Οι Δήμοι Πυλαίας – Χορτιάτη και Rudozem θέσπισαν ένα ολοκληρωμένο Master Plan για την επιτυχημένη λειτουργία τους, προμηθεύτηκαν τον απαραίτητο εξοπλισμό, προσέλαβαν 2 υπάλληλους για το κάθε γραφείο αντίστοιχα και τους εκπάιδευσαν αναλόγως.

Επίσης, κατά τη διάρκεια λειτουργίας του γραφείου στο Ασβεστοχώρι Θεσσαλονίκης οι εργαζόμενοι έλαβαν επιχειρηματικά πλάνα υποβληθέντα από ενδιαφερόμενα μέρη, τα αξιολόγησαν και παρείχαν ανατροφοδότηση (feedback).

Η διαδικασία της αξιολόγησης τελικά ολοκληρώθηκε με την είσοδο των δύο καλύτερων επιχειρηματικών σχεδίων σε θερμοκοιτίδα (Ελλάδα) και μία εκπαιδευτική επίσκεψη για 20 συμμετέχοντες (Βουλγαρία). Ο δεύτερος εταίρος, ήτοι η Τεχνόπολη, είναι υπεύθυνος για την παροχή της θερμοκοιτίδας για 12 μήνες στις δύο επιχειρήσεις με το καλύτερο επιχειρηματικό σχέδιο και την ανάπτυξη ενός διαδικτυακού γραφείου εξυπηρέτησης με διαθέσιμα μαθήματα και συμβουλευτικά εργαλεία.

Η ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από το έργο καθώς και υπό την έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας επετεύχθη, βάσει συγκεκριμένης στρατηγικής στο πλάνο επικοινωνίας.

Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν για την προώθηση του έργου αφορούν:

- δημιουργία ιστοσελίδας
- καμπάνια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης,
- υλικό δημοσιότητας (φυλλάδια, αφίσες, κλπ.),
- δράσεις στα ΜΜΕ (ραδιοφωνικές διαφημίσεις, e-banners, έντυπες δημοσιοποιήσεις),

- τρεις ημερίδες και
- δύο βίντεο.

Όμως τα αποτελέσματα του έργου, έρχονται να συμπληρωθούν από την ολιστική αξιολόγηση αυτού μέσω των δομημένων ερωτηματολογίων που διαμορφώθηκαν προκειμένου να απαντηθούν από τις τρεις ομάδες στόχου, οι οποίες είχαν είτε άμεση είτε έμμεση επαφή με το έργο.

Κεφάλαιο 3^ο

3.1 Τοπικά Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Ερωτηματολόγιο Τοπικού Γραφείου Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Η αξιολόγηση του έργου διακρίνεται σε τρία μέρη ανάλογα με την ομάδα στόχου, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα και ασφαλή αποτελέσματα.

Ο πρώτος λοιπόν στόχος αξιολόγησης στον οποίο επικεντρώθηκε αρχικά η έρευνα, αφορά τους ενδιαφερομένους που έλαβαν υποστήριξη από τα δύο Τοπικά Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Ανακεφαλαιώνοντας όσα έχουν παρουσιαστεί εισαγωγικά, οι ενδιαφερόμενοι οι οποίοι απευθύνθηκαν στα Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας ήταν δυνητικά ωφελούμενοι από κάποιο χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα, άνεργοι ή πολίτες που ήθελαν απλώς να ενημερωθούν για το τι σημαίνει «Κοινωνική Επιχειρηματικότητα».

Η υποστήριξη που παρείχαν τα γραφεία ήταν αμιγώς η παροχή πληροφοριών και ενημέρωσης ζητημάτων που άπτονται χρηματοδοτούμενα προγράμματα, όπως ποιοι είναι οι δικαιούχοι, τι δικαιολογητικά απαιτούνται και κάθε πότε προκηρύσσονται αυτά.

Τα Τοπικά Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας παρείχαν τις πληροφορίες που τους ζητούνταν τόσο δια ζώσης, όταν κάποιος πολίτης επισκεπτόταν τους εκάστοτε χώρους, είτε μέσω email, ακόμη και τηλεφωνικά.

Οι πολίτες που απευθύνθηκαν επομένως στα Τοπικά Γραφεία, αποτέλεσαν το δείγμα του πληθυσμού που μελετήθηκε στην παρούσα έρευνα, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα, για το κατά πόσο τελικά είναι αποτελεσματική και έγκαιρη η υποστήριξη των γραφείων.

Δήμος Πυλαίας - Χορτιάτη

Επιλέχθηκε η διεξαγωγή ποσοτικής έρευνας εφόσον υπάρχει η ανάγκη για στατιστικά – μετρήσιμα αποτελέσματα τα οποία βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια. Οι ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου, ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια πλατειασμού ή υπερβολικής

υποκειμενικότητας. Το δείγμα αφορά ουσιαστικά τους ενδιαφερομένους που έλαβαν υποστήριξη με οποιονδήποτε τρόπο από τα δύο Τοπικά Γραφεία.

Τα δομημένα ερωτηματολόγια που συντάχθηκαν τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα, εξυπηρετούν τη σαφήνεια, την ακρίβεια και τη συντομία, στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα για την ορθή διεξαγωγή της έρευνας.

Στο πρότυπο ερωτηματολόγιο το οποίο έχει ήδη παρουσιαστεί, αναπτύσσονται τρεις βασικές ερωτήσεις, η μία εξ' αυτών έχει έξι υπό-ερωτήματα. Στις απαντήσεις που καλούνται να δώσουν οι πολίτες υπάρχει διαβάθμιση όπως «Άριστη – Πολύ Καλή – Καλή - Μέτρια – Κακή» καθώς και βαθμολογία από το 1- 5 όπου 5 σημαίνει άριστα.

Τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από τους πολίτες που προσέφυγαν στο Τοπικό Γραφείο που εδρεύει στο Ασβεστοχώρι Θεσσαλονίκης, **είναι 82**, ένα αρκετά ικανοποιητικό δείγμα ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα και η έρευνά μας να είναι στατιστικά ακριβής.

Αφού ολοκληρώθηκε ο έλεγχος και συμπληρώθηκε το δείγμα στόχος πραγματοποιήθηκε εξαγωγή των δεδομένων και εισαγωγή αυτών στο πρόγραμμα του Office, Excel, προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι απαιτούμενες στατιστικές αναλύσεις.

Στη δεύτερη ερώτηση, η οποία αναπτύσσεται ουσιαστικά σε υπό – ερωτήματα, παρουσιάζονται και αναπτύσσονται τα κάτωθι συμπεράσματα και αποτελέσματα που προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων:

Πίνακας Αποτελεσμάτων

Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Υπηρεσιών Τοπικού Γραφείου Δήμου Πυλαίας Χορτιάτη						
Βαθμολογία	1	2	3	4	άριστα	ΣΥΝΟΛΟ
1. Οι υπηρεσίες του γραφείου μας ήταν εντός των αναμενόμενων σύμφωνα με την ενημέρωση που σας έγινε;	0%	0%	1,30%	13,30%	85,40%	100,00%
2. Πώς κρίνετε την επικοινωνία σας με το γραφείο;	0%	0%	2%	7,33%	90,24%	100,00%
3. Ήταν ικανοποιητική η ταχύτητα ανταπόκρισης στο αίτημα για συνάντηση;	0%	0%	0%	18,30%	81,70%	100,00%
4. Ήταν ικανοποιητική η ενημέρωση που δεχτήκατε στο πλαίσιο της συνάντησης που συμμετείχατε;	0%	0%	0%	14,64%	85,36%	100,00%
5. Πώς κρίνετε τη δυνατότητά σας να καταθε΄σετε ένα επιχειρηματικό σχέδιο κοινωνικής επιχείρησης στο γραφείο μας μετά την ενημέρωση που δεχτήκατε;	0%	4,89%	12,20%	28,04%	54,87%	100,00%
6. Πώς κρίνετε τη δυνατότητα σας μετά την ενημέρωση που δεχτήκατε να υλοποιήσετε μια κοινωνική επιχείρηση;	0%	25,00%	32,00%	19,00%	24,00%	100,00%

Υπενθυμίζεται, πώς η δεύτερη κατηγορία ερωτήσεων του ερωτηματολογίου πρέπει να απαντηθεί, βαθμολογώντας από 1-5, όπου 5 το άριστα.

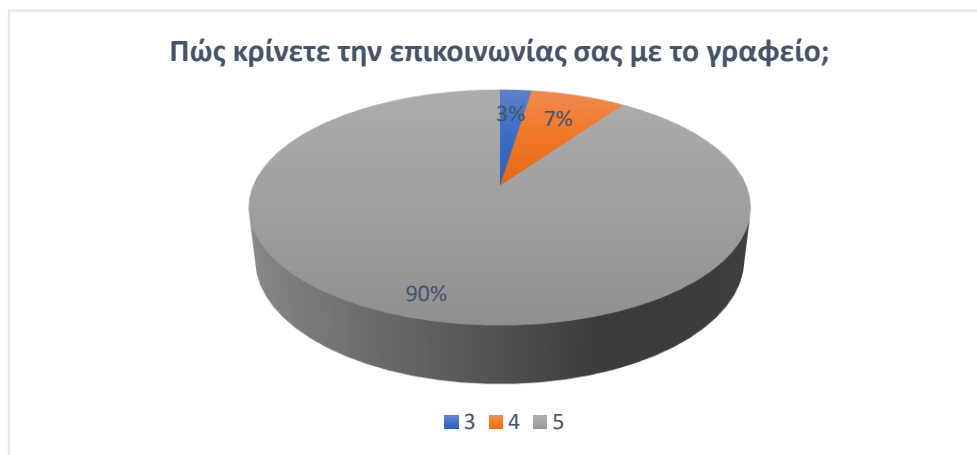
Για την ερώτηση 2.1 « Οι υπηρεσίες του γραφείου μας ήταν εντός των αναμενόμενων σύμφωνα με την ενημέρωση που σας έγινε;»

Το 86% των ερωτηθέντων βαθμολόγησαν με 5 τις υπηρεσίες του γραφείου βάσει όσων είχαν ακούσει και ενημερωθεί. Θεωρούν δηλαδή πώς το Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, ανταποκρίθηκε επαρκώς στα αιτήματά τους και εξυπηρέτησε εν γένει τον κάθε πολίτη που απευθύνθηκε σε αυτό.

Το 13% των ερωτηθέντων, βαθμολόγησε με 4, τις υπηρεσίες του γραφείου και το 1% των λοιπών ερωτηθέντων, δεν έμεινε ευχαριστημένο από την ενημέρωση και τις πληροφορίες που δέχθηκε από τους εργαζόμενους στο γραφείο.

Για την ερώτηση 2.2 «Πώς κρίνετε την επικοινωνία σας με το γραφείο μας;»

Το 90% του συνόλου των ερωτηθέντων βαθμολόγησε με 5, δηλαδή άριστα την επικοινωνία τους με τους εργαζόμενους του Τοπικού Γραφείου Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

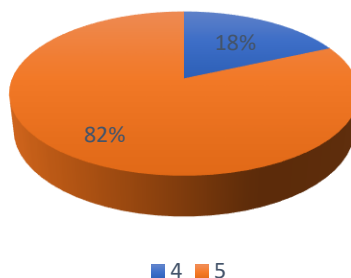
Η ανταπόκριση, η ευγένεια και η προθυμία των εργαζόμενων να εξυπηρετήσουν τους πολίτες και να ικανοποιήσουν τα αιτήματά τους, συμπληρώνει την συνολική εικόνα που αρχίζει να διαμορφώνεται για τη λειτουργία του γραφείου. Το 7% των ερωτηθέντων βαθμολόγησε με 4, γεγονός που επισημαίνει πώς χρειάζονται μερικές διορθώσεις ή ακόμη και βελτιώσεις στον τρόπο επικοινωνίας του γραφείου με τους πολίτες.

Τέλος, το 3% των ερωτηθέντων, δεν έμειναν ευχαριστημένοι με την προσπάθεια επικοινωνίας τους με το γραφείο και διαγράφεται ξεκάθαρα με τη βαθμολογία που έβαλαν σε αυτό το πεδίο δράσης του.

Για την ερώτηση 2.3 «Ήταν ικανοποιητική η ταχύτητα ανταπόκρισης μας στο αίτημά σας για συνάντηση;»

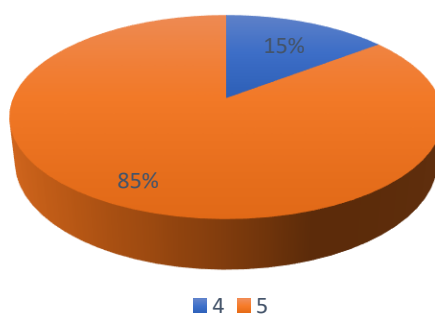
Ήταν ικανοποιητική η ταχύτητα ανταπόκρισης στο αίτημα για συνάντηση;

Το 82% του δείγματός μας, θεωρεί άριστη την ταχύτητα ανταπόκρισης του γραφείου όταν αιτήθηκαν συνάντηση με κάποιον αρμόδιο, ή ειδικό πάνω στα θέματα Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Η έννοια της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, εφόσον είναι κάτι αρκετά καινούργιο για την ελληνική πραγματικότητα, εγείρει πολλές απορίες και ερωτήματα για το τι είναι στην πράξη, πώς μπορεί κάποιος να συμμετέχει και τι ακριβώς προσφέρει. Οι εργαζόμενοι, λοιπόν, του γραφείου ήρθαν αντιμέτωποι με ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό ανθρώπων που είχαν συγκεντρώσει απορίες. Το 18% του δείγματός μας βαθμολόγησαν με 4, την ταχύτητα ανταπόκρισης, γεγονός που μαρτυρά, πώς κατά τη διάρκεια λειτουργίας του γραφείου, απαιτούνται μικρές βελτιώσεις για την άψογη εξυπηρέτηση όλων.

Για την ερώτηση 2.4 «Ήταν ικανοποιητική η ενημέρωση που δεχτήκατε στο πλαίσιο της συνάντησης που συμμετείχατε;»

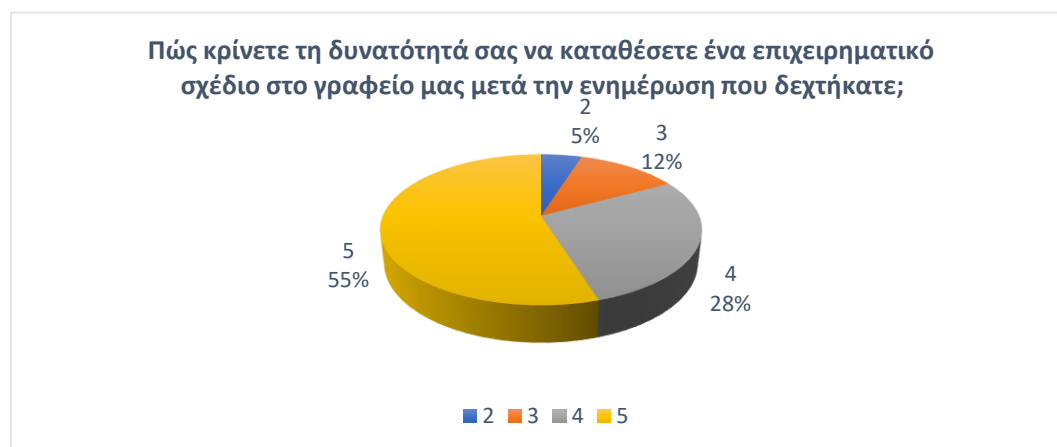
Ήταν ικανοποιητική η ενημέρωση που δεχτήκατε στο πλαίσιο της συνάντησης που συμμετείχατε;

Οι ερωτήσεις πλέον εξειδικεύονται, όσον αφορά στο περιεχόμενο των απαντήσεων που έλαβαν οι ενδιαφερόμενοι. Για να απαντήσουν, χρειάστηκε να αξιολογήσουν σίγουρα την κατάρτιση και την ενημέρωση που διέθεταν οι εργαζόμενοι που τους εξυπηρέτησαν. Αρχικά λοιπόν βλέπουμε πώς το 85% των ερωτηθέντων έμεινε απόλυτα ικανοποιημένο από τις απαντήσεις που τους δόθηκαν, κάτι που επιβεβαιώνει πώς ο επαγγελματισμός και οι γνώσεις είναι τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν αυτούς που λειτουργούν το Τοπικό Γραφείο.

Το υπόλοιπο 15% όπως διαφαίνεται, βαθμολόγησε με 4 τη συνολική ενημέρωση που δέχτηκε από το γραφείο. Δεν είναι ασήμαντος ο αριθμός των ατόμων που δεν έμεινε απόλυτα ικανοποιημένος από αυτήν την υπηρεσία του γραφείου, σε συνδυασμό και με λοιπές υπηρεσίες που πιθανόν να μην ανταποκρίθηκαν πλήρως στις απαιτήσεις τους.

Για την ερώτηση 2.5 «Πώς κρίνετε τη δυνατότητά σας να καταθέσετε ένα επιχειρηματικό σχέδιο κοινωνικής επιχείρησης στο γραφείο μας μετά την ενημέρωση που δεχτήκατε;»

Ανάμεσα στις υποχρεώσεις και καθήκοντα του Τοπικού Γραφείου Επιχειρηματικότητας προς τους πολίτες, είναι και η έγκυρη πληροφόρηση γύρω από τη σύνταξη επιχειρηματικών σχεδίων. Ανάμεσα στις δράσεις που υλοποιήθηκαν, ήταν και η πρόσκληση για κατάθεση επιχειρηματικών σχεδίων με «έπαθλο» τη φιλοξενία στη θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων της Τεχνόπολη.

Στην ερώτηση αυτή επομένως οι απαντήσεις ποικίλουν και οι βαθμολογίες διαφέρουν μεταξύ τους. Η πληροφόρηση γύρω από τη σύνταξη ενός επιχειρηματικού σχεδίου ήταν μία πρόκληση για τους εργαζομένους του Τοπικού Γραφείου Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, στην οποία προσπάθησαν να αποδώσουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Το 55% λοιπόν των ερωτηθέντων βαθμολόγησε με 5, το σύνολο των πληροφοριών και της τεχνογνωσίας που έλαβε προκειμένου να συντάξει είτε τώρα, είτε μελλοντικά ένα επιχειρηματικό σχέδιο. Ένα 28% βαθμολόγησε με 4, γεγονός που υποδεικνύει πώς η ενημέρωση που είχαν δεν ήταν η απόλυτα σωστή, ή επαρκής. Όμως υπάρχει ένα 12% και ένα 5% των πολιτών που βαθμολόγησαν με 3 και 2 αντίστοιχα, αυτή την προσφερόμενη υπηρεσία του γραφείου.

Για την ερώτηση 2.6 « Πώς κρίνετε την δυνατότητά σας μετά την ενημέρωση που δεχτήκατε να υλοποιήσετε μία κοινωνική επιχείρηση;»

Η ερώτηση αυτή έρχεται να καταδείξει κατά πόσο οι πολίτες νιώθουν πώς γνωρίζουν περισσότερα πράγματα πλέον για την κοινωνική επιχειρηματικότητα μέσω της δυνατότητας τους να ιδρύσουν ιδεατά τη δική τους κοινωνική επιχείρηση. Οι απαντήσεις ποικίλουν και κυμαίνονται σε όλες τις βαθμολογίες, κάτι που επιβεβαιώνει την αβεβαιότητα και τα κενά που υπάρχουν στην εις βάθος γνώση της έννοιας.

Το 24% του συνολικού αριθμού δείγματος των οποίων έγινε επεξεργασία βαθμολόγησε με 5, την ικανότητά τους να ιδρύσουν μία επιχείρηση με αυτά τα χαρακτηριστικά που καλύπτουν το θεωρητικό πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, αντίστοιχα το 19% βαθμολόγησε με 4, το 32% βαθμολόγησε με 3 και τέλος το 25% του πληθυσμού βαθμολόγησε με 2.

Γενικότερα τα ποσοστά ποικίλουν σε μεγάλο βαθμό, εφόσον η διαδικασία σύνταξης και συγγραφής ενός επιχειρηματικού σχεδίου από την αρχή είναι εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση, πόσω δε μάλλω η σχεδίαση και η ίδρυση μίας κοινωνικής επιχείρησης.

Μπορεί να λεχθεί, διαβάζοντας προσεκτικά τη στατιστική ανάλυση του ερωτηματολογίου πώς το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων – ενδιαφερόμενων πολιτών που απευθύνθηκαν στο γραφείο, τάσσονται θετικά σε αυτή την πρωτοβουλία και έχουν μείνει ευχαριστημένοι από τις συνολικές υπηρεσίες του.

Τα ποσοστά των πολιτών που έχουν βαθμολογήσει με λιγότερο από το άριστα, υποδεικνύουν πώς χρειάζονται σίγουρα βελτιώσεις και αλλαγές στην ήδη εφαρμοσμένη πολιτική λειτουργίας, προκειμένου να ενισχυθούν τα καλά μέχρι στιγμής στοιχεία αυτού του διασυνοριακού προγράμματος.

Οι ερωτήσεις A.1 και B.1 του ερωτηματολογίου δεν απαντήθηκαν από την ελληνική πλευρά.

Δήμος Rudozem

Ο ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου από τους πολίτες που έλαβαν υποστήριξη από το Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στο Δήμο Rudozem.

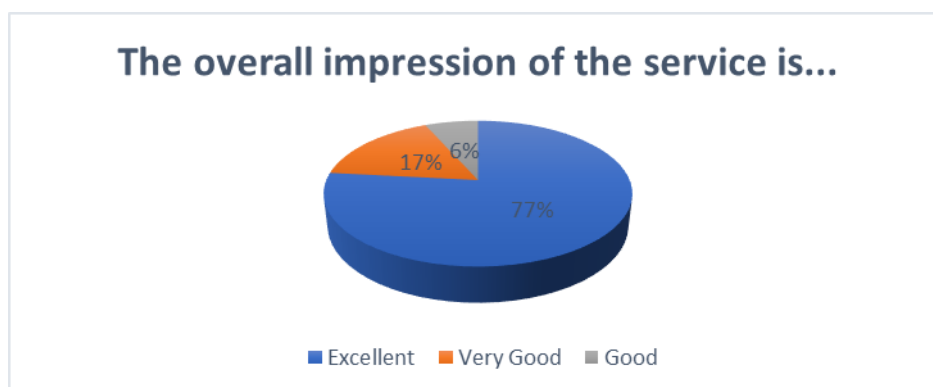
Service Evaluation Questionnaire (Bulgaria)						
Rate	Excellent	Very Good	Good	Average	Bad	Total
1. The overall impression of the services is	76,67%	16,67%	6,66%	0,00%	0%	100,00%
Rate	1	2	3	4	5	Total
2. The office services were as expected as you informed	0,00%	0,00%	3,32%	6,68%	90%	100,00%
3. How do you judge your communication with the office	0,00%	0,00%	0,00%	3,33%	96,67%	100,00%
4. How was our response to your request for meeting	0,00%	0,00%	3,33%	13,33%	83,34%	100,00%
5. Was the information you received in your meeting satisfactory?	0,00%	0,00%	3,33%	3,33%	93%	100,00%
6. How do you judge your ability to submit a social enterprise business plan to our office after the information you received?	0,00%	0,00%	3,33%	26,67%	70%	100,00%
7. How do you judge your potential after being informed that you have accepted to run a social enterprise?	0,00%	0,00%	10%	10%	80%	100%

Τόσο οι Έλληνες, όσο και οι Βούλγαροι πολίτες κλήθηκαν να απαντήσουν ακριβώς στο ίδιο ερωτηματολόγιο προκειμένου στην έρευνα να συγκριθούν τελικά όμοια αντικείμενα για να εξαχθούν και όμοια αποτελέσματα τα οποία θα μπορούν να συγκριθούν.

Δεν υπάρχει αμφιβολία για τη σημαντικότητα της γνώμης των ανθρώπων που έλαβαν άμεση ή έμμεση υποστήριξη από το γραφείο και μπορούν να κρίνουν την αποτελεσματικότητα ή μη, της ιδέας αυτής.

Τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από τους πολίτες που προσέφυγαν στο Τοπικό Γραφείο που εδρεύει στη Βουλγαρία, είναι **30**, ένα δείγμα το οποίο μπορεί να οδηγήσει την παρούσα έρευνα σε στατιστική ακρίβεια και ασφάλεια αποτελεσμάτων.

Η ερώτηση Α.1 απαντήθηκε στην δεύτερη κατηγορία ερευνώμενων και η γενική εντύπωση που εξάγεται είναι πώς το Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας είναι θετική. Οι πολίτες αντιμετωπίζουν μεν με επιφύλαξη τις υπηρεσίες και την τεχνογνωσία των ιθύνοντων του γραφείου, μένουν όμως κατά γενική ομολογία ικανοποιημένοι.

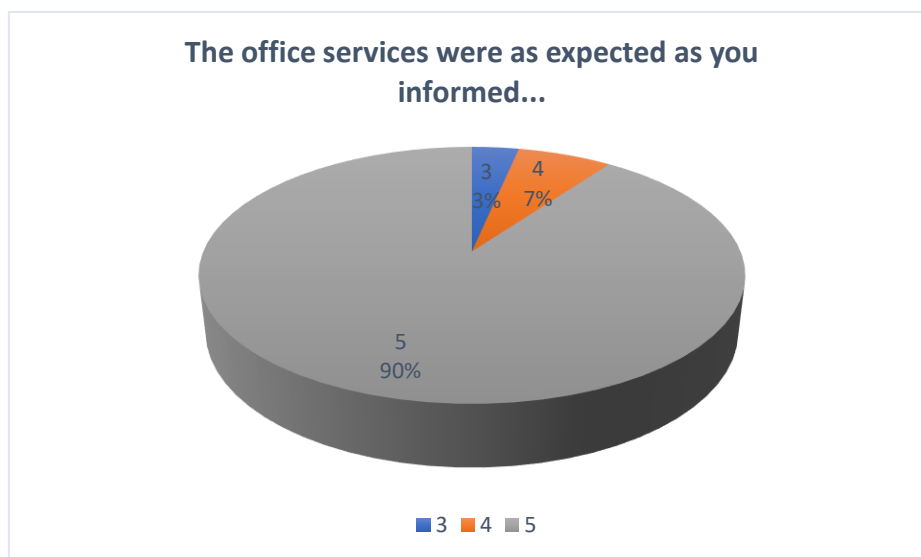

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 77% αξιολόγησε με τον απόλυτο βαθμό ικανοποίησης τη γενική εντύπωση των υπηρεσιών του γραφείου, το 17% θεωρεί πώς η συνολική εικόνα που αποκόμισε από τη λειτουργία, τις γνώσεις και την προθυμία των υπαλλήλων είναι αρκετά καλή και τέλος το 6% των ερωτηθέντων αξιολογεί την λειτουργία του γραφείου ως καλή.

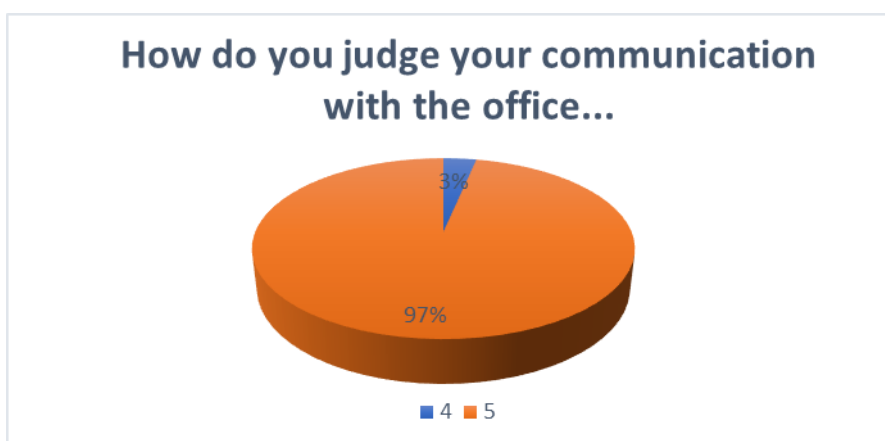
Το κύριο μέρος του ερωτηματολογίου αναπτύσσεται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο όπως το ερωτηματολόγιο που απήντησαν οι Έλληνες.

Για την ερώτηση 2.1 που αφορά τις υπηρεσίες που προσφέρθηκαν και συνεχίζουν να προσφέρονται από τους ιθύνοντες του Τοπικού Γραφείου, η γενική άποψη που επικράτησε είναι αρκετά θετική. Για την ορθότητα όμως της ανάλυσης, αναφέρεται πώς το 90% των

ερωτηθέντων βαθμολογεί με 5, δηλαδή άριστα, όλες τις υπηρεσίες που έχουν αναφερθεί ήδη. Μόλις το 7% των ερωτηθέντων βαθμολόγησε με 4 και τέλος μόνο το 3% θεωρεί πώς το γραφείο δεν εξυπηρέτησε πλήρως τις ανάγκες και τις απαιτήσεις τους.

Για την ερώτηση 2.2 που αφορά την επικοινωνία των Βούλγαρων πολιτών με τους εργαζόμενους στο γραφείο αξιολογείται εξίσου θετικά.

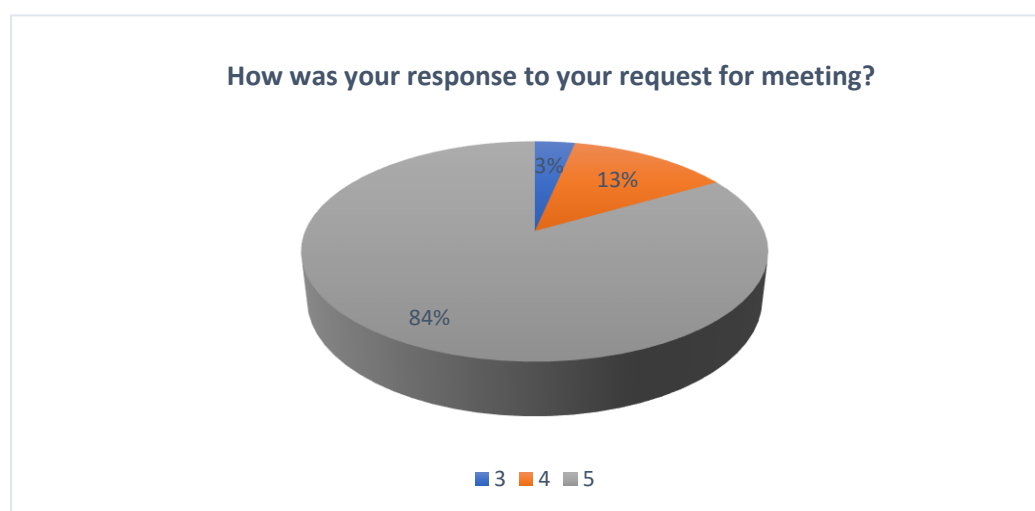

Το 97% των ερωτηθέντων, δηλαδή σχεδόν το σύνολο των ανθρώπων που απάντησαν βαθμολόγησαν με άριστα την επικοινωνία που είχαν με το γραφείο. Αυτό επιβεβαιώνει τον επαγγελματισμό και τη συνέπεια των ανθρώπων που εργάζονται στο Τοπικό Γραφείο, οι

οποίοι είναι πάντα πρόθυμοι να εξυπηρετήσουν και να δώσουν απαντήσεις στους πολίτες που τους χρειάζονται.

Μόνο το 3% των ερωτηθέντων, βαθμολόγησε με 4 την επικοινωνία τους με το γραφείο.

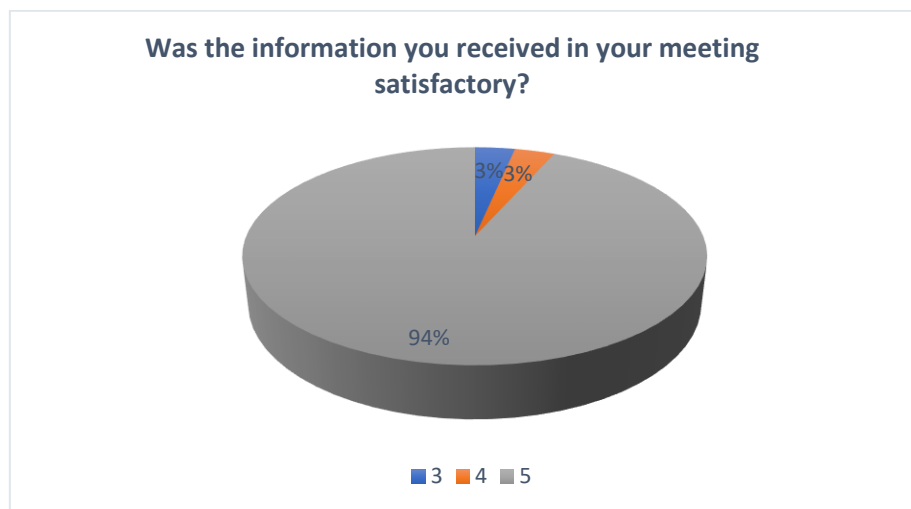
Για την ερώτηση 2.3 αναφορικά με την ταχύτητα ανταπόκρισης στο αίτημα των πολιτών για συνάντηση η ανάλυση των στατιστικών, δείχνει το εξής αποτέλεσμα.

Το 84% των ερωτηθέντων έκρινε πώς η ανταπόκριση του γραφείου στο οποιοδήποτε αίτημα για συνάντηση με κάποιον αρμόδιο, ήταν άψογη, βαθμολογώντας με 5. Επιπλέον, το 13% των ατόμων που απήντησαν το ερωτηματολόγιο, βαθμολόγησαν με 4 αυτήν την πτυχή του γραφείου, υπονοώντας πώς χρειάζονται μερικές βελτιώσεις προκειμένου την άριστη λειτουργία και την άμεση ανταπόκριση. Μόνο ένα 3% του συνόλου των πολιτών, έκρινε πώς δεν ήταν ικανοποιητική η ταχύτητα ανταπόκρισης και για αυτό βαθμολόγησαν με 3.

Η ερώτηση 2.4 επιδιώκει να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με την ενημέρωση που δέχτηκαν οι πολίτες από το Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

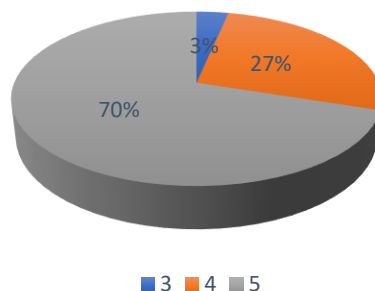
Όπως διαφαίνεται και στην πίτα παραπάνω, οι Βούλγαροι πολίτες που απευθύνθηκαν στο Τοπικό Γραφείο έμειναν απολύτως ικανοποιημένοι σε ό,τι έχει να κάνει με τις πληροφορίες, την ενημέρωση και τη γνώση τα οποία αιτήθηκαν. Η έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση βαθμολογείται από το 94% των ενδιαφερόμενων με άριστα, 5.

Ένα ποσοστό 3% βαθμολογεί με 4 και επίσης ένα ποσοστό 3% με 3. Αυτά τα ποσοστά αν και μικρά, πρέπει να ληφθούν υπόψη από τους εταίρους – σχεδιαστές του προγράμματος, προκειμένου να προβούν σε διορθώσεις ή αλλαγές για την αρτιότητα του προγράμματος.

Οι ερωτήσεις 2.5 και 2.6 πλέον εστιάζουν στη δυνατότητα των πολιτών να διαμορφώσουν και να συντάξουν αρχικά το δικό τους επιχειρηματικό σχέδιο που θα στηρίζεται στο θεωρητικό πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και εν τέλει αν θα μπορούσαν να ιδρύσουν τη δική τους κοινωνική επιχείρηση.

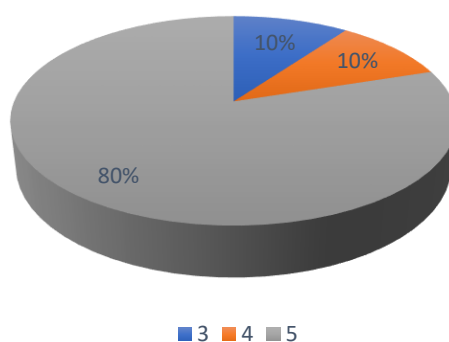
Η πρόκληση στην οποία αντιμετώπισαν οι εργαζόμενοι και στα 2 Τοπικά Γραφεία ήταν να εξηγήσουν με όσο το δυνατόν εναργέστερο τρόπο τι είναι η κοινωνική επιχειρηματικότητα, πώς στήνεται και πώς εδραιώνεται μία κοινωνική επιχείρηση.

How do you judge your ability to submit a social enterprise business plan to our office after the information you received?

Στην ερώτηση 2.5 αναφορικά με τη δυνατότητα σύνταξης και τελικά κατάθεσης ενός επιχειρηματικού σχεδίου, το 70% του συνόλου του δείγματός μας αξιολογεί άριστα την ικανότητα του να προχωρήσει σε αυτή την ενέργεια. Όμως και το 27% του ερωτηθέντων αξιολογεί εξίσου θετικά, με 4, αυτή τη δυνατότητα. Μόνο το 3% έχει βαθμολογήσει με έναν μέτριο βαθμό αυτή τη δεξιότητα.

How do you judge your potential after being informed that you have accepted to run a social enterprise?

Στην ερώτηση 2.6 αξιολογείται η ικανότητα των ενδιαφερόμενων που απευθύνθηκαν στο Τοπικό Γραφείο να ιδρύσουν οι ίδιοι μία κοινωνική επιχείρηση βάσει των γνώσεων που αποκόμισαν από την αλληλεπίδρασή τους με τους ιθύνοντες του γραφείου.

Το εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό των Βουλγάρων πολιτών, 80% αξιολόγησαν με άριστα 5, διαφέρει αρκετά από το αντίστοιχο των Ελλήνων πολιτών(24%). Υπογραμμίζεται επομένως η αποτελεσματικότητα του έργου του γραφείου. Κατάρτισε ορθά τους πολίτες με όλα εκείνα τα εφόδια και τις τεχνικές γνώσεις προκειμένου να ιδρύσουν μελλοντικά τη δική τους κοινωνική επιχείρηση.

Τα αποτελέσματα και των δύο τελευταίων ερωτήσεων φανερώνουν κατά πόσο συνεισέφερε το Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, στην εξοικείωση των πολιτών με τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Συγκριτικά, λοιπόν, με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου της ελληνικής πλευράς, οι Βούλγαροι πολίτες νιώθουν περισσότερη σιγουριά και αυτοπεποίθηση ώστε να προχωρήσουν στην σύνταξη ενός επιχειρηματικού σχεδίου και στη συνέχεια στην ίδρυση της δικής τους κοινωνικής επιχείρησης.

Το συνολικό συμπέρασμα που εξαγεται βάσει των αναλύσεων των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων που συγκεντρώθηκαν από το δείγμα του πληθυσμού είναι η συνολική ικανοποίηση των ενδιαφερομένων που έλαβαν υποστήριξη.

Τα ποσοστά όμως που έχουν βαθμολογήσει με τιμές λιγότερες του άριστα, λειτουργεί ως κίνητρο για την εξέλιξη του έργου. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να παρέχει περισσότερες υπηρεσίες από το Γραφείο, μεγαλύτερη κατάρτιση των εργαζομένων, ανάπτυξη των ήδη υπαρχόντων θετικών στοιχείων.

Να σημειωθεί, πώς από τους ενδιαφερομένους που απευθύνθηκαν στο Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας που εδρεύει στη Βουλγαρία, δεν απαντήθηκε η ερώτηση Β.1.

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Συμμετέχοντες στα σεμινάρια και τη θερμοκοιτίδα

Μέσα στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος «Growing Social», οι ιθύνοντες του έργου προκειμένου να εδραιώσουν στη διασυνοριακή περιοχή, μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας τις έννοιες της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, οργάνωσαν σεμινάρια κι ένα τριήμερο εργαστήριο, στο οποίο συμμετείχαν μαθητές, πολίτες που έχουν άμεση σχέση με την επιχειρηματικότητα εν γένει.

Μετά την ολοκλήρωση της πρωτοβουλίας «Success Stories», ακολούθησε η πρόσκληση από τους εταίρους, ώστε οι πολίτες που επιθυμούσαν να καταθέσουν το δικό τους επιχειρηματικό σχέδιο, που θα αφορούσε την ίδρυση μίας κοινωνικής επιχείρησης.

Οι αρμόδιοι ανέλαβαν να τα αξιολογήσουν όλα τα επιχειρηματικά σχέδια που κατατέθηκαν. Εξετάστηκε η συμβατότητα και η συνάφεια των στόχων του σχεδίου με τους στόχους του έργου και τέθηκαν οι ακόλουθοι δείκτες. Η βαθμολογική κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε κινείται σε 3 επίπεδα:

- Πολύ καλή
- Μέτρια
- Ανεπαρκής

Πιο συγκεκριμένα, οι ενδιαφερόμενοι είχαν στη διάθεσή τους 18 ημέρες να υποβάλλουν το επιχειρηματικό τους σχέδιο και να ζητήσουν βοήθεια από το Τοπικό Γραφείο Υποστήριξης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

Η πρόσκληση αναρτήθηκε στο site του Δήμου ενώ επικοινωνήθηκε με τη χρήση εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης.

Τα κριτήρια αξιολόγησης των επιχειρηματικών σχεδίων χωρίστηκαν σε 4 Ομάδες και η κάθε Ομάδα Κριτηρίων βασίστηκε στη βαθμολόγηση υποκατηγοριών των οποίων ο συντελεστής

βαρύτητας ήταν διαφορετικός για να εξαχθεί η τελική βαθμολόγηση των επενδυτικών σχεδίων.

Πέραν όμως της υποβολής των επιχειρηματικών σχεδίων, για τη σύνταξη των ερωτηματολογίων λήφθηκαν υπόψη και τα εκπαιδευτικά σεμινάρια που διοργανώθηκαν.

Για την αξιολόγηση αυτής της ομάδας στόχου, εξετάστηκαν οι γνώσεις τους γύρω από την κοινωνική επιχειρηματικότητα πριν τα σεμινάρια αλλά και μετά την ολοκλήρωση αυτών.

Συμμετέχοντες στη θερμοκοιτίδα

Από την ελληνική πλευρά οι ερωτώμενοι απάντησαν ένα δομημένο ερωτηματολόγιο, με ερωτήσεις κλειστού τύπου. Σε αυτήν την περίπτωση διεξήχθη απογραφική έρευνα, καθότι η αποτύπωση της κάθε μονάδας του πληθυσμού για την εξαγωγή ακριβώς στατιστικών αποτελεσμάτων, χωρίς την πιθανότητα λάθους είναι σημαντική .

Ερωτηματολόγιο συμμετεχόντων στη θερμοκοιτίδα

Με Χ σημειώνονται οι απαντήσεις του Α' συμμετέχοντα και με Χ οι απαντήσεις του Β' συμμετέχοντα

Βαθμολογία	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου			
1. Πριν την έναρξη του προγράμματος «Growing Social» κατά πόσο πιστεύετε ότι γνωρίζατε για την κοινωνική επιχειρηματικότητα;		X	X				
Βαθμολογία	Περισσότερα	Τα ίδια	Δεν έχω γνώμη	ΔΑ			
2. Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος "Growing Social" πιστεύετε ότι γνωρίζετε για την κοινωνική επιχειρηματικότητα:	X/X						
Βαθμολογία	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου			
3. Πόσο σας βοήθησε το Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στη σύνταξη των επιχειρηματικών σχεδίων;	X/X						
Βαθμολογία	Υπηρεσίες Υποστήριξης Επιχειρήσεων	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Ευκαιρίες για εγχώρια και διεθνή δικτύωση	Γενικές υπηρεσίες	Γραφειακές Εγκαταστάσεις		
4. Σε τι βαθμό είστε ικανοποιημένος/- η από τις προσφερόμενες υπηρεσίες της θερμοκοιτίδας; Σημειώστε 1-5 (όπου 5 το άριστα)	4 / 3	5 / 4	3 / 2	4 / 3	5 / 3		
Βαθμολογία	Ομιλητές	Διάρκεια διαλέξεων	Αληθινά/Πραγματικά παραδείγματα	Το επίπεδο γνώσεων όλων των συμμετεχόντων	Ο χώρος που διεξήχθησαν τα σεμινάρια	Ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε	Κανένα
5. Ποια στοιχεία αυτών των εκδηλώσεων σας κέντρισαν θετικά το ενδιαφέρον;	X/X		X/X	X			
Βαθμολογία	Ομιλητές	Διάρκεια διαλέξεων	Αληθινά/Πραγματικά παραδείγματα	Το επίπεδο γνώσεων όλων των συμμετεχόντων	Ο χώρος που διεξήχθησαν τα σεμινάρια	Ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε	Κανένα
6. Ποια στοιχεία αυτών των εκδηλώσεων σας δυσαρέστησαν;		X			X		
Βαθμολογία	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου			
7. Πόσο συνέβαλαν τα σεμινάρια και το τριήμερο εργαστήριο που διοργάνωσε η Τεχνόπολη στις γνώσεις σας σχετικά με την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα;							
Βαθμολογία	5	4	3	2	1		
8. Πόσο ικανοποιημένος/η μείνατε συνολικά από τα σεμινάρια και το τριήμερο εργαστήριο που διοργάνωσε η Τεχνόπολη;		X	X				

9. Τι θα προτείνατε για τη βελτίωση των υπηρεσιών του Τοπικού Γραφείου Επιχειρηματικότητας; (Ελεύθερη απάντηση)

Αναβάθμιση των υπηρεσιών του με υποστήριξη σε όλο το κύκλο ανάπτυξης της εταιρίας

Πολύ καλή εξυπηρέτηση, είμαστε απόλυτα ευχαριστημένοι, ίσως αναβάθμιση του on line support & εργαλείων

Η συνολική άποψη των συμμετεχόντων στη θερμοκοιτίδα συμβάλλει εξίσου καθοριστικά στην αξιολόγηση του έργου, εφόσον η γνώμη τους γύρω από τα εκπαιδευτικά σεμινάρια αφενός και αφετέρου σχετικά με τη φιλοξενία τους στη θερμοκοιτίδα της Τεχνόπολης δίνει μία σφαιρική άποψη.

Οι συμμετέχοντες στη θερμοκοιτίδα είναι οι δύο κοινωνικές επιχειρήσεις από το σύνολο αυτών που κατέθεσαν επιχειρηματικό σχέδιο και κέρδισε τους περισσότερους βαθμούς βάσει των κριτηρίων που είχαν αρχικά τεθεί.

Οι δύο επιχειρήσεις κλήθηκαν να απαντήσουν επίσης σε ένα δομημένο ερωτηματολόγιο στο πλαίσιο μίας απογραφικής έρευνας μέσω της οποίας κατατέθηκαν οι απόψεις όλων των συμβαλλόμενων μερών.

Οι απόψεις των δύο συμμετεχόντων συγκλίνουν σε μερικά σημεία, όπως η βοήθεια που δέχθηκαν για τη σύνταξη των επιχειρηματικών τους σχεδίων. Όπως μαρτυρούν και οι απαντήσεις τους, η βοήθεια που δέχθηκαν ήταν η απόλυτη και σίγουρα έχουν αποκομίσει περισσότερες γνώσεις για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, μετά τα σεμινάρια που διεξήχθησαν.

Οι ερωτηθέντες σε αυτό το ερωτηματολόγιο, έχουν διαφορετικές απόψεις ως προς τα σημεία που τους κέντρισαν θετικά το ενδιαφέρον στα σεμινάρια και εκείνα τα σημεία τα οποία τους δυσαρέστησαν. Με άλλα λόγια, υπήρχε πληθώρα απαντήσεων, καθώς βρίσκουν θετικά στοιχεία στους ομιλητές, στη διάρκεια των διαλέξεων αλλά και στα αληθινά επιτυχημένα παραδείγματα ανθρώπων που έχουν καταπιαστεί με τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Παρόμοια ποικιλία βλέπουμε πώς υπάρχει και στα στοιχεία των διαλέξεων που δεν τους άφησαν ικανοποιημένους.

Με διαφορετική οπτική και κρίση, βαθμολογούν την ικανοποίηση τους μετά το τέλος των εκπαιδευτικών σεμιναρίων που διοργανώθηκε από την Τεχνόπολη. Αν και έχουν βάλει 4 και 3 αντίστοιχα, συμφωνούν πώς δεν έμειναν απολύτως ευχαριστημένοι ή δεν ανταποκρίθηκαν πλήρως σε όσα περίμεναν.

Θεωρούν βέβαια, πως τα σεμινάρια και το τριήμερο εργαστήριο συνέβαλαν αρκετά, όχι στον απόλυτο θετικό βαθμό, στις ήδη υπάρχουσες γνώσεις για την κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Τέλος, κατέθεσαν και οι δύο συμμετέχοντες μερικές προτάσεις που θεωρούν πως θα συμβάλλουν καθοριστικά στην εξέλιξη και πρόοδο του εγχειρήματος.

Προτείνουν λοιπόν, την αναβάθμιση των υπηρεσιών που λειτουργούν online και εξυπηρετούν ή υποστηρίζουν τους ενδιαφερόμενους καθώς και την αναβάθμιση του συνόλου των υπηρεσιών που μέχρι στιγμής λειτουργούν για τις ανάγκες του έργου.

Ανάμεσα στους στόχους που έχουν τεθεί, εξάλλου, είναι η δημιουργία υποστηρικτικών μηχανισμών για εν δυνάμει ενδιαφερόμενα μέρη και νέες κοινωνικές επιχειρήσεις στη διασυνοριακή περιοχή, τη δημιουργία δυνατότητας σε νέους ανέργους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και παράλληλα να έχουν θετικό κοινωνικό αντίκτυπο μέσα από την εργασία τους. Όλα αυτά όμως, με την προοπτική της συνέχειας και όχι της παροδικής λειτουργίας.

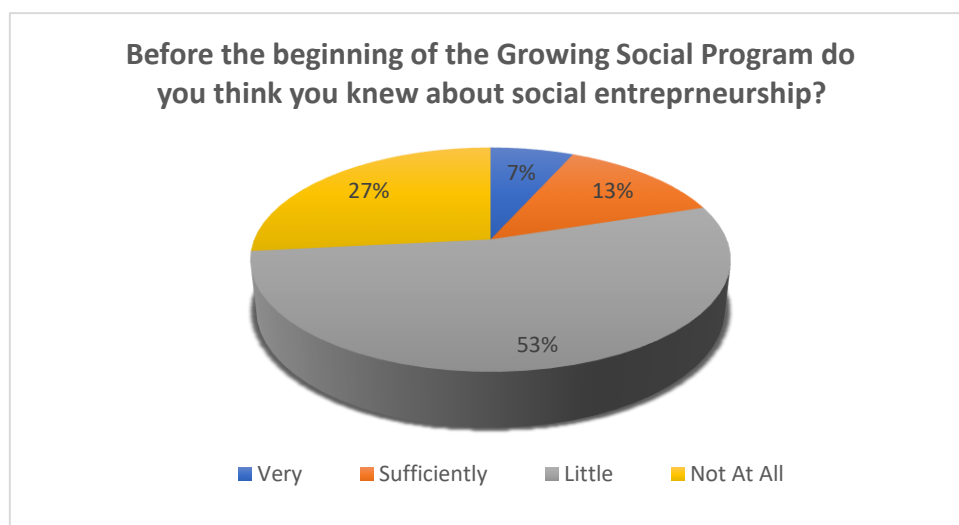
Η εδραίωση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην ελληνική πραγματικότητα και δεδομένα, είναι το μακροπρόθεσμο σχέδιο του Growing Social σε συνδυασμό με την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων.

Εκπαιδευτικά Σεμινάρια Δήμου Rudozem

Στα εκπαιδευτικά σεμινάρια που διοργανώθηκαν από τον εταίρο της βουλγαρικής πλευράς, το δείγμα που μελετήθηκε στο εν λόγω ερωτηματολόγιο και θα μας δώσει ασφαλή στατιστικά συμπεράσματα είναι 30 άτομα.

Διεξήχθη και σε αυτήν την ομάδα – στόχο ποσοτική έρευνα, με ερωτήσεις κλειστού τύπου και ποιοτικές μεταβλητές που προσδιορίζουν τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων. Για την σύνταξη του ερωτηματολογίου τηρήθηκαν ευλαβικά όλες οι παρατηρήσεις προκειμένου να ανταποκρίνονται στην σαφήνεια, την πληρότητα και τη συντομία.

Για την πρώτη ερώτηση « Πριν την έναρξη του προγράμματος «Growing Social» κατά πόσο πιστεύετε ότι γνωρίζατε για την κοινωνική επιχειρηματικότητα;»

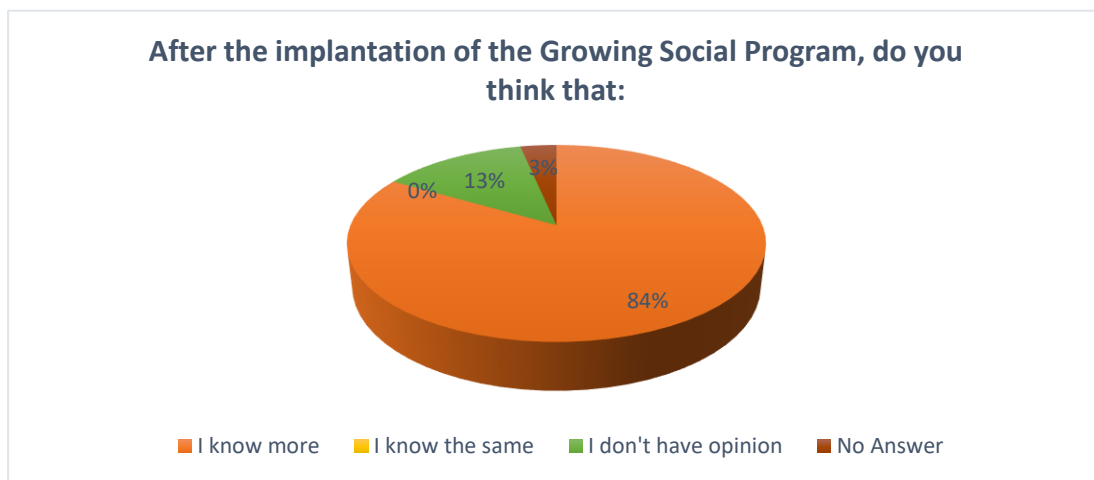

Το 53% των ερωτηθέντων από το δείγμα μας απήντησαν πώς γνώριζαν λίγα για την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Εισαγωγικά έχει γίνει ήδη αναφορά, πώς αυτού του είδους η επιχειρηματικότητα είναι μία εντελώς καινούργια και ενδεχομένως ξένη έννοια για την ελληνική πραγματικότητα.

Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και η άποψη του 23% των συμμετεχόντων πώς δεν γνωρίζουν απολύτως τίποτα για αυτή τη μορφή επιχειρηματικότητας. Μόλις το 27% και 7% γνωρίζουν πολλά και αρκετά πράγματα αντίστοιχα. Η πρωτοβουλία «Growing Social», στοχεύει

ουσιαστικά στην εγκαθίδρυση τέτοιων μορφών επιχειρήσεων, οι οποίες ανθούν σε πολλές ευρωπαϊκές και μη χώρες.

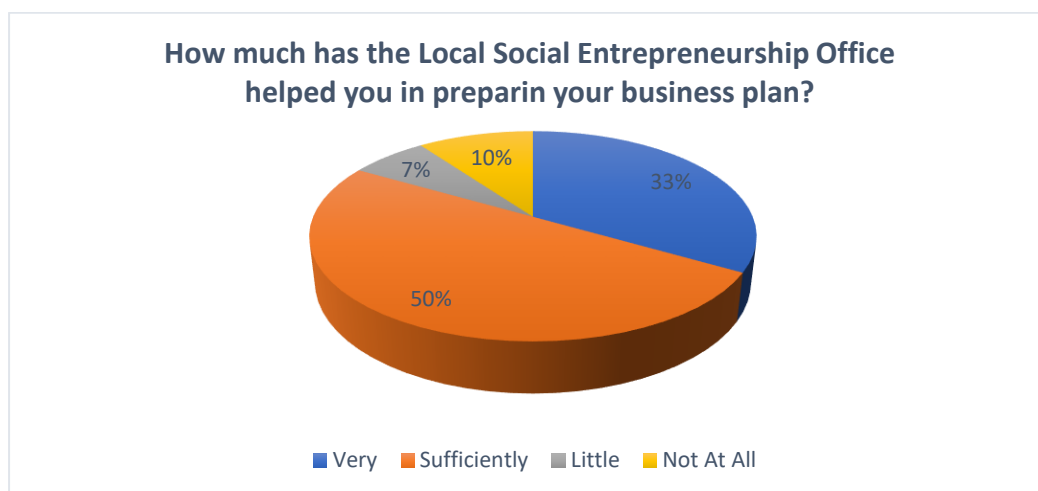
Για την δεύτερη ερώτηση « Μετά την υλοποίηση του προγράμματος “Growing Social” πιστεύετε ότι γνωρίζετε για την κοινωνική επιχειρηματικότητα; »,

Η λειτουργία του προγράμματος φαίνεται πώς έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο πώς άρχισαν οι πολίτες να αντιλαμβάνονται και να γνωρίζουν εις βάθος την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Φαίνεται λοιπόν πώς το 84% των ερωτηθέντων γνωρίζουν πολλά περισσότερα γύρω από αυτό το θέμα, ενώ μόλις το 13% παραδέχεται πώς δεν έχει διαμορφώσει συγκεκριμένη άποψη.

Σε συνδυασμό με τα καθήκοντα και τη λειτουργία του Τοπικού Γραφείου Επιχειρηματικότητας, τα οποία αφορούν την ορθή και πλήρη πληροφόρηση των πολιτών για όσα θέματα τους απασχολούν σχετικά με τα χρηματοδοτούμενα ή λοιπά προγράμματα. Φαίνεται, λοιπόν, πώς η λειτουργία του γραφείου κρίθηκε θετικά και ήταν αποτελεσματική.

Για την τρίτη ερώτηση «Πόσο σας βοήθησε το Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στη σύνταξη των επιχειρηματικών σχεδίων;»

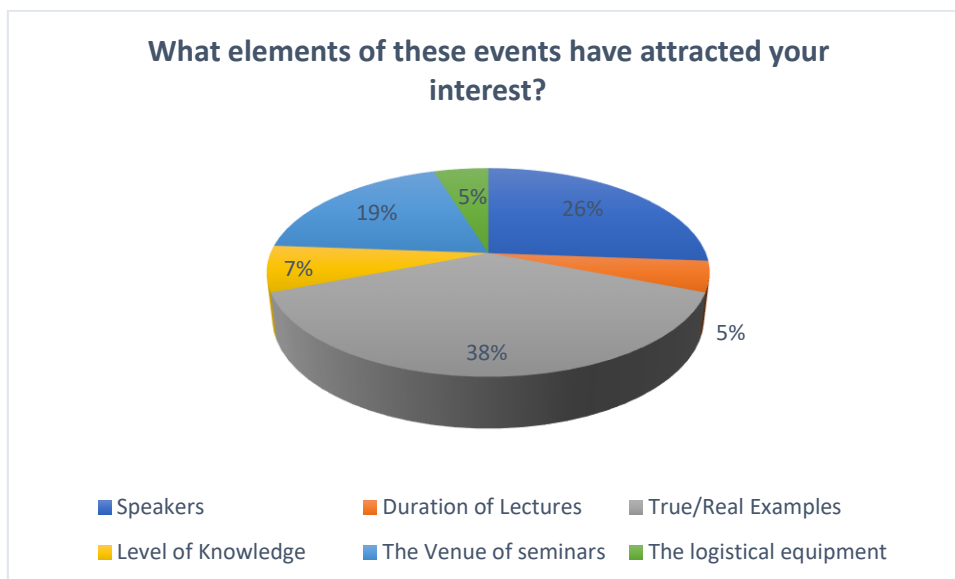

Ουσιαστικά εξετάζεται η οπτική και η κρίση όσων επιχειρήσαν τελικά να συντάξουν το δικό τους επιχειρηματικό σχέδιο και να το καταθέσουν προς αξιολόγηση και το κατά πόσο τους βοήθησε το γραφείο σε αυτή την προσπάθεια. Το 50% απήντησε πώς το γραφείο τους βοήθησε επαρκώς, παρέχοντάς τους τις κατάλληλες και σχετικές πληροφορίες καθώς και την πρέπουσα καθοδήγηση. Το 33% πάλι αξιολόγησε πώς έλαβε άψογη βοήθεια πριν και κατά τη διάρκεια σύνταξης των Business Plans που σχεδίαζαν να εκπονήσουν.

Μόνο το 7% θεωρεί πώς βοηθήθηκε λίγο, ενώ το 10% πώς δεν είχε καμία βοήθεια από το Τοπικό Γραφείο.

Η λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα του γραφείου επιβεβαιώνεται και από τις απαντήσεις λοιπόν τόσο των ενδιαφερόμενων οι οποίοι δυνητικά θα μπορούσαν να συντάξουν ένα επιχειρηματικό σχέδιο, αλλά και όσους όντως το συνέταξαν.

Για την τέταρτη ερώτηση « Ποια στοιχεία αυτών των εκδηλώσεων σας κέντρισαν θετικά το ενδιαφέρον;»

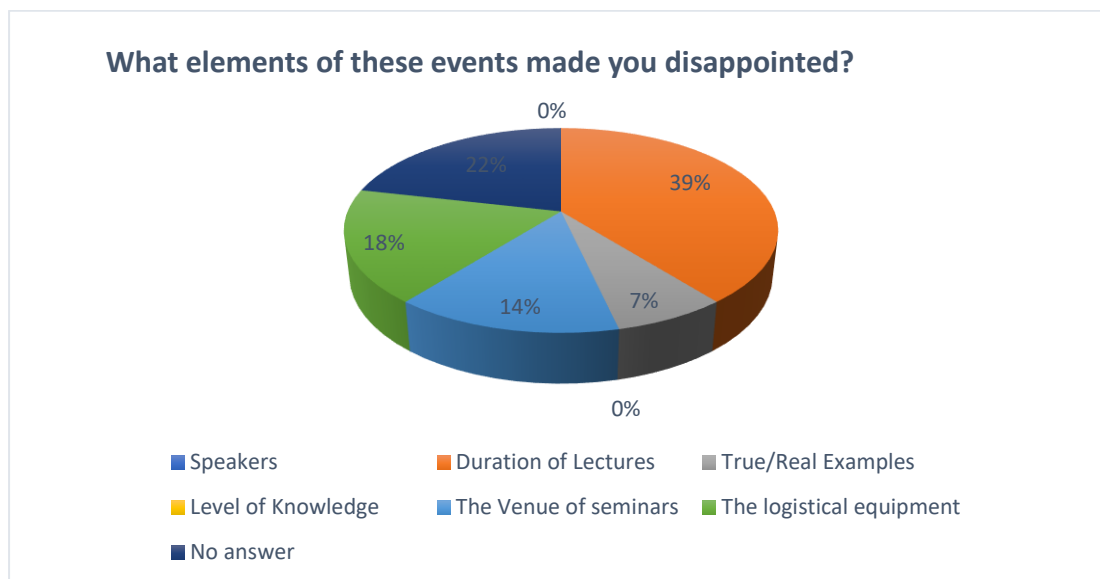

Κεντρικό στοιχείο που κέντρισε τις εντυπώσεις και τράβηξε το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων είναι ουσιαστικά τα αληθινά παραδείγματα κοινωνικών επιχειρήσεων που έχουν ιδρυθεί και τελικά έχουν πετύχει. Το άγχος και η ανασφάλεια από τη σύσταση μίας καινούργιας επιχείρησης είναι δεδομένα και σίγουρα χρειάζονται παραδείγματα τα οποία δείχνουν αφενός τον τρόπο και αφετέρου πώς εφόσον πέτυχε μία φορά, μπορεί να ξανά - πετύχει.

Οι συμμετέχοντες στα σεμινάρια ήταν άνθρωποι του επιχειρηματικού κόσμου, οι οποίες ενδιαφέρονται να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και γιατί όχι, να επεκτείνουν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες.

Ένα σημαντικό επίσης που λειτούργησε θετικά στην εκπόνηση των σεμιναρίων ήταν οι ομιλητές, οι οποίοι με τις γνώσεις και την εμπειρία τους καθήλωσαν το ενδιαφέρον των προσκεκλημένων. Μικρότερο ποσοστό κερδίζουν η διάρκεια των διαλέξεων και το επίπεδο του συνόλου των συμμετεχόντων.

Η πέμπτη ερώτηση ουσιαστικά συμπληρώνει την τέταρτη «Ποια στοιχεία αυτών των εκδηλώσεων σας δυσaráστησαν;»

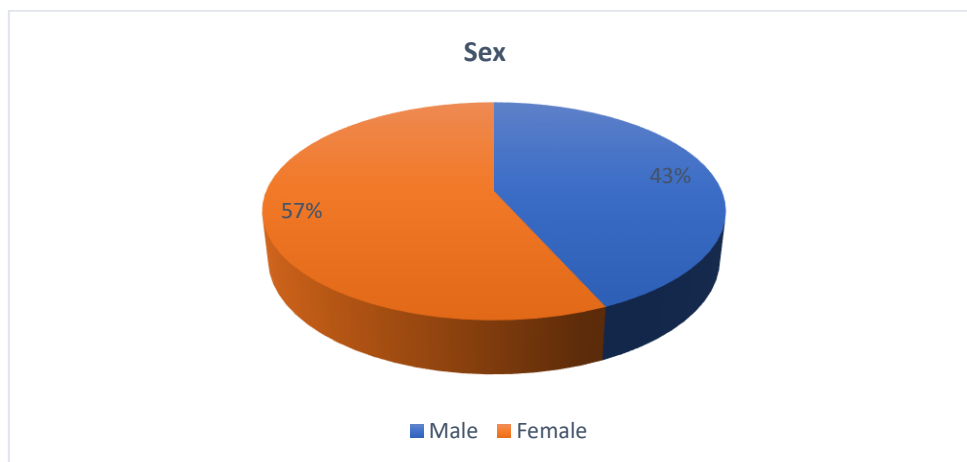

Ως αρνητικό στοιχείο λοιπόν για την έκβαση των σεμιναρίων, θεωρείται, βάσει των απαντήσεων πώς είναι η διάρκεια των διαλέξεων. Μικρότερα ποσοστά συγκεντρώνουν ο χώρος που διεξήχθησαν τα σεμινάρια, ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε. Αξιοσημείωτο είναι, πώς ένα ποσοστό της τάξης του 22% δεν απήντησε σε αυτή την ερώτηση.

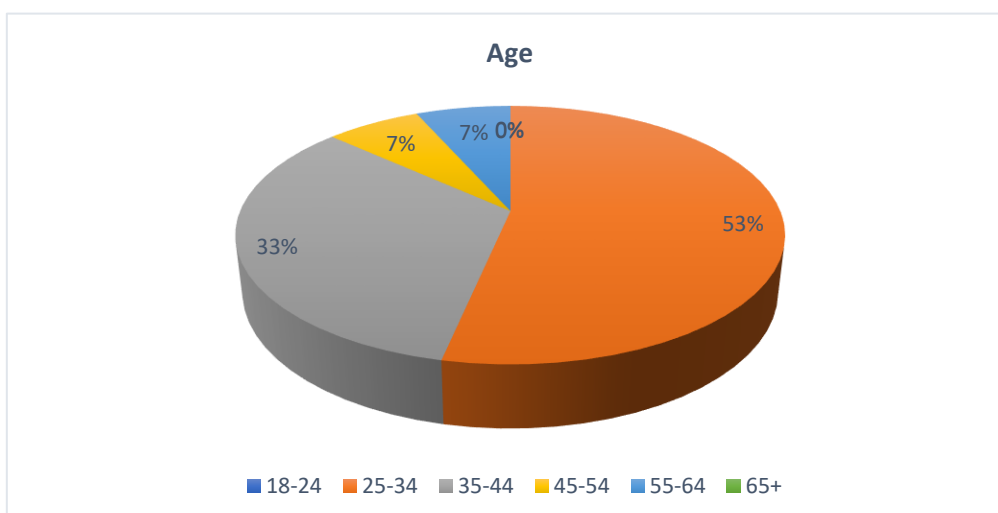
Στοιχεία τα οποία προτείνονται είτε να αλλάξουν και να βελτιωθούν, ή να αποφεύγονται τελείως αν δε χαίρουν της προτίμησης των συμμετεχόντων. Τα θετικά στοιχεία προτείνεται να παραμένουν ως έχει, με μικρές βελτιώσεις για τη διαρκή εξέλιξη και πρόοδο του έργου.

Οι ποιοτικές μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα αφορούν την ηλικία και το φύλο των ερωτηθέντων.

Για την ακρίβεια απαντήθηκαν τα εξής:

Ενώ οι ηλικίες των ερωτώμενων ποικίλουν και διαμορφώθηκαν ως εξής:

4.2 Διοργάνωση Διαδραστικών εργαστηρίων

Το διάστημα Μάρτιο-Απρίλιο και Μάιο του 2019 ο Δήμος Πυλαίας Χορτιάτη πραγματοποίησε 5 Διαδραστικά Εργαστηρίων σε τμήματα Γενικών Λυκείων του Δήμου Πυλαίας-Χορτιάτη με την συμμετοχή 151 μαθητών συνολικά. Στόχος της δράσης ήταν η διανομή κατάλληλου υλικού και η γνωριμία των μαθητών με την έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Στο τέλος του κάθε εργαστηρίου διανεμήθηκε στους μαθητές έντυπο ανώνυμο ερωτηματολόγιο το οποίο δεν έχει την δομή και το περιεχόμενο με τα ερωτηματολόγια που συντάχθηκαν, διανεμήθηκαν και απαντήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης, καθώς απευθύνεται σε ανήλικους μαθητές και ήταν πολύ πιο απλό και γρήγορο στην συμπλήρωση.

Παρ' όλα αυτά παρουσιάζονται **συμπληρωματικά** στο παρόν κεφάλαιο καθώς και οι μαθητές αποτελούν μία ομάδα δυναμικών ωφελούμενων του Προγράμματος Growing Social και τα αποτελέσματα των απαντηθέντων ερωτηματολογίων, συμβάλλουν στην διατύπωση των συγκεντρωτικών συμπερασμάτων για το σύνολο του έργου.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

Παρακαλώ αξιολογήστε από το 1 μέχρι το 5 τις ακόλουθες προτάσεις

Βαθμολογική Κλίμακα

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5
Απαράδεκτο	Μη ικανοποιητικό	Μέτριο	Ικανοποιητικό	Πολύ καλό

1. Πόσο ενδιαφέρον βρίσκετε το διαδραστικό εργαστήριο που παρακολουθήσατε;

1   2   3   4   5

2. Πόσο κατανοητικό βρίσκεται το περιεχόμενο του διαδραστικού εργαστηρίου;

1   2   3   4   5

3. Πόσο επαρκές βρίσκεται το ενημερωτικό υλικό που λάβατε από το διαδραστικό εργαστήριο;

1   2   3   4   5

|

Οι Απαντήσεις συγκεντρωτικά :

Ερώτηση 1: Πόσο ενδιαφέρον βρίσκετε το διαδραστικό εργαστήριο που παρακολουθήσατε;

Από το σύνολο των 151 μαθητών οι :

15 απάντησαν 1= ΚΑΘΟΛΟΥ

3 απάντησαν 2=ΛΙΓΟ

26 απάντησαν 3=ΜΕΤΡΙΟ

67 απάντησαν 4= ΠΟΛΥ

40 απάντησαν 5=ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Ερώτηση 2: Πόσο κατανοητό βρίσκετε το περιεχόμενο του διαδραστικού εργαστηρίου;

Από το σύνολο των 151 μαθητών οι:

6 απάντησαν 1= ΚΑΘΟΛΟΥ

5 απάντησαν 2=ΛΙΓΟ

27 απάντησαν 3=ΜΕΤΡΙΟ

70 απάντησαν 4= ΠΟΛΥ

43 απάντησαν 5=ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Ερώτηση 3: Πόσο επαρκές βρίσκετε το ενημερωτικό υλικό που λάβατε από το διαδραστικό εργαστήριο;

Από το σύνολο των 151 μαθητών οι:

11 απάντησαν 1= ΚΑΘΟΛΟΥ

6 απάντησαν 2=ΛΙΓΟ

32 απάντησαν **3=ΜΕΤΡΙΟ**

65 απάντησαν **4= ΠΟΛΥ**

37 απάντησαν **5=ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ**

Κεφάλαιο 5^ο

5.1 Εταίροι του Έργου «Growing Social»

Η επόμενη και τελευταία ομάδα στόχου που κλήθηκε να απαντήσει στο δομημένο ερωτηματολόγιο προκειμένου να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για την αξιολόγηση του έργου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, είναι οι εταίροι του έργου των οποίων η γενική εικόνα και εντύπωση της απήχησης αυτής της πρωτοβουλίας είναι καθόλα κομβική.

Το τρίτο ερωτηματολόγιο δίνει απαντήσεις σχετικά με τις δυσκολίες που εμφανίστηκαν κατά τη υλοποίηση του έργου, το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων και τελικά την ευαισθητοποίηση τους απέναντι στην κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Οι τέσσερις εταίροι του έργου που συμμετείχαν, σχεδίασαν και τελικά υλοποίησαν το έργο «Growing Social» με την ίδρυση Τοπικών Γραφείων Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, την διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων και την πρόσκληση για κατάθεση επιχειρηματικών σχεδίων από υποψήφιες κοινωνικές επιχειρήσεις αναπτύσσονται ως εξής:

- Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη
- Φορέας Διοίκησης και Διαχείρισης Τεχνόπολης Θεσσαλονίκης
- Δήμος Rudozem
- Local active group Zlatogerad – Nedelino

Ο βασικός σκοπός των εταίρων που συμμετείχαν στο διασυνοριακό πρόγραμμα μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας ήταν και συνεχίζει να είναι η «Πρώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας ως ένα μοντέλο τοπικής ανάπτυξης (αποκέντρωση)» αντί της μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενης πρακτικής της πολιτικής αντιπροσώπευσης του κράτους κοινωνικής πρόνοιας.

Στη διαμόρφωση των ερωτηματολογίων που αφορά τη γνώμη και την εκτίμηση των εταίρων του προγράμματος ακολουθήθηκε πιστά και εφαρμόστηκε το θεωρητικό πλαίσιο που περιβάλλει την απογραφική έρευνα, βάσει της οποίας εξετάζεται η κάθε μονάδα του πληθυσμού.

Τα δεδομένα που συγκεντρώνονται μέσω της απογραφικής έρευνας προσφέρουν τη δυνατότητα έγκυρων αποτελεσμάτων για τα ερωτήματα της έρευνας, δηλαδή αποτελεσμάτων που βασίζονται στην πλήρη πληροφορία για τον πληθυσμό και δεν εμπεριέχουν 'στατιστικό λάθος'.

Η ανατροφοδότηση που θα λάβουν οι εταίροι για τη συνολική εικόνα και απόδοση του έργου είναι καθόλα σημαντική, εφόσον βάσει των στοιχείων που θα εξαχθούν θα είναι σε θέση να προσφύγουν σε τυχόν διορθώσεις ή αλλαγές στη σημερινή λειτουργία του γραφείου, θα μπορέσουν να οργανώσουν επιπλέον εκπαιδευτικά σεμινάρια ή ημερίδες ανάλογα με το μέγεθος της απήχησης που είχαν στο κοινό, αλλά και να προσθέσουν κάτι παραπάνω ως υπηρεσία στις ήδη προσφερόμενες.

Τόσο η ελληνική, όσο και η βουλγάρικη πλευρά ενδιαφέρονται πάρα πολύ για την απήχηση του έργου και για το κατά πόσον πληροί τους στόχους σχετικά με την κοινωνική επιχειρηματικότητα, που είχαν τεθεί κατά το σχεδιασμό του.

Οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν με γνώμονα την σαφήνεια και την πληρότητα ενώ επιλέχθηκε απλή κατανοητή γλώσσα ώστε να μην προκύψουν παρανοήσεις ή παρεξηγήσεις. Η συντομία του παρόντος ερωτηματολογίου ήταν επίσης ένα χαρακτηριστικό στοιχείο, εφόσον ζητούμενο ήταν οι ερωτώμενοι να απαντήσουν ουσιαστικά χωρίς να νιώθουν πως η διαδικασία είναι εξαιρετικά χρονοβόρα και αφήσουν το ερωτηματολόγιο στη μέση.

Τα ερωτηματολόγια συντάχθηκαν τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα για την καλύτερη ανταπόκριση των ερωτήσεων και στους Βούλγαρους εταίρους. Οι ερωτήσεις επιλέχθηκαν ώστε να μπορούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως «Ποιο είναι το επίπεδο ικανοποίησης όσων συμμετείχαν στο έργο» ή ακόμη και ποιες πρωτοβουλίες ή ενέργειες θα ήταν καλό να ληφθούν προκειμένου η πρωτοβουλία για το «Growing Social» να εξελιχθεί και να λειτουργήσει ως πρότυπο που θα υιοθετηθεί και από άλλους δήμους ή κοινότητες.

Για τη διατύπωση των ερωτήσεων επιλέχθηκε η παραγωγική συλλογιστική πορεία, η μετάβαση με άλλα λόγια από το γενικό στο ειδικό. Αρχικά, οι εταίροι κλήθηκαν να εκτιμήσουν τις γνώσεις των πολιτών γύρω από την κοινωνική επιχειρηματικότητα πριν την υλοποίηση του έργου. Εν συνέχεια, οι ερωτήσεις εξειδικεύονται καθώς εστιάζουν στις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά το σχεδιασμό και την λειτουργία του έργου.

Παράλληλα, οι ερωτήσεις παροτρύνουν τους ιθύνοντες του έργου να προτείνουν και να σκεφτούν οι ίδιοι τι άλλο θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση των υπηρεσιών τόσο του Τοπικού Γραφείου Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, όσο και των λοιπών δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών του προγράμματος.

Ανάλυση αποτελεσμάτων Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη

Questionnaire For Partners (Municipality of Pilaías - Hortiati)						
Rate	High response		Medium response		Low response	No response
1. How do you judge the impact of the project on the citizens of the cross - border area?			x			
Rate	Very		Sufficiently		Little	Not at All
2. How much do you think people knew about the concept of social entrepreneurship before the project was implemented?					x	
Answer	YES			NO		
3. During the seminars, were the participants actively involved?			x			
Rate 1-5 (where 5 is excellent)	5	4	3	2	1	
4. How would you rate the level of seminar participants?		x				
Difficulties	promoting the project		finding space and logistical equipment	communication with citizens	the organization of seminars	evaluating the submitted business plans
5. What kind of difficulties did you face before and during the program implementation?		no	no	no	yes	no
Rate	Very		Sufficiently		Little	Not at All
6. What extent do you think the project contributed to enhancing social entrepreneurship in the cross-border area?					x	
7. What actions would you take / propose to extend the existing benefits of the project?	Πρόταση για ενίσχυση κοινωνικής επιχειρηματικότητας μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ					
Rate 1-5 (where 5 is excellent)	5	4	3	2	1	
8. How much did the Growing Social cross-border program meet your expectations?		x				

Στον παραπάνω πίνακα, παρουσιάζεται αναλυτικά η άποψη του Δήμου Πυλαίας – Χορτιάτη για το έργο, τις προσφερόμενες υπηρεσίες και τις πρωτοβουλίες που πρέπει να ληφθούν.

Αρχικά, λοιπόν, ο Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη αξιολογεί ως μεσαία την απήχηση των πολιτών στο διασυνοριακό πρόγραμμα ενώ παράλληλα αναγνωρίζει ότι το πρόγραμμα επιδέχεται βελτιώσεων οι οποίες θα ενισχύσουν το ενδιαφέρον των πολιτών για τη συμμετοχή τους σε ανάλογες δράσεις. Συνδυαστικά με την απάντηση ότι η συμμετοχή των παρευρισκομένων στα σεμινάρια ήταν υψηλή εξάγεται το συμπέρασμα ότι ο Δήμος αναγνωρίζει την ανάγκη για περισσότερη εκπαίδευση στο κοινωνικό επιχειρείν.

Ο δεύτερος εταίρος από την ελληνική πλευρά διοργάνωσε εκπαιδευτικά σεμινάρια που στόχο είχαν την μεταφορά τεχνικής και πρακτικής γνώσης γύρω από τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Ο δήμος, λοιπόν, βαθμολογεί το επίπεδο γνώσεων των συμμετεχόντων με τέσσερα (4). Να σημειωθεί πώς άριστα είναι το 5. Εκτιμάει επομένως, πώς όλοι όσοι έλαβαν μέρος τόσο στο εκπαιδευτικό σεμινάριο όσο και στο τριήμερο εργαστήριο αναγνώρισαν την έννοια και τη σημαντικότητα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Οι δυσκολίες που φαίνεται πώς αντιμετώπισε ο Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη πριν και κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου φαίνεται πώς περιορίζονται μόνο στην διοργάνωση των σεμιναρίων, ενώ η προώθηση του έργου, η επικοινωνία με τους πολίτες, η εύρεση χώρων και υλικοτεχνικού εξοπλισμού κύλησαν ομαλά, χωρίς απρόοπτα συμβάντα.

Όσον αφορά στο βαθμό που το έργο συνέβαλε στην ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, οι εμπλεκόμενοι στο έργο από το Δήμο της ελληνικής πλευράς, εκτιμούν πώς τελικά το διασυνοριακό πρόγραμμα «Growing Social» συνέβαλε σε μικρό βαθμό, γεγονός που εγείρει ερωτήματα σχετικά με την ανατροπή αυτής της διαπίστωσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τις υπόλοιπες απαντήσεις του Δήμου, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ενώ το έργο είχε απήχηση στους ενδιαφερόμενους και ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες του Εταίρου, δεν είναι αρκετό για την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας της περιοχής καθότι αυτή βρίσκεται σε αρκετά πρώιμο στάδιο δεδομένου ότι και οι συμμετέχοντες δεν αναγνώριζαν την έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας πριν την υλοποίηση του προγράμματος.

Συνεπώς, παρότι το διασυνοριακό πρόγραμμα εισήγαγε τους συμμετέχοντες στην κουλτούρα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, χρειάζεται να υλοποιηθούν επιπλέον δράσεις για την ενίσχυση των οφέλων του έργου στην περιοχή.

Καταλήγοντας, η πρόταση που καταθέτει ο Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη, για την επέκταση των ήδη υπαρχόντων θετικών στοιχείων του έργου, αφορά την ενίσχυση των κοινωνικών επιχειρήσεων μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ, πρόταση που επιβεβαιώνει την ανάγκη πρόσθετων δράσεων για την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην περιοχή.

Ανάλυση αποτελεσμάτων Τεχνόπολη Θεσσαλονίκης

Questionnaire For Partners Technopolis Thessaloniki)										
Rate	High response		Medium response		Low response		No response			
1. How do you judge the impact of the project on the citizens of the cross - border area?	x									
Rate	Very		Sufficiently		Little		Not at All			
2. How much do you think people knew about the concept of social entrepreneurship before the project was implemented?			x							
Answer	YES				NO					
3. During the seminars, were the participants actively involved?	x									
Rate 1-5 (where 5 is excellent)	5	4	3	2	1					
4. How would you rate the level of seminar participants?		x								
Difficulties	promoting the project		finding space and logistical equipment		communication with citizens		the organization of seminars		evaluating the submitted	
5. What kind of difficulties did you face before and during the program implementation?	yes		no		yes		no		no	
Rate	Very		Sufficiently		Little		Not at All			
6. What extend do you think the project contributed to enhancing social entrepreneurship in the cross- border area?	x									
7. What actions would you take / propose to extend the existing benefits of the project?	Καμία πρόταση									
Rate 1-5 (where 5 is excellent)	5	4	3	2	1					
8. How much did the Growing Social cross-border program meet your expectations?	x									

Ο δεύτερος εταίρος που πλαισίωσε και υλοποίησε το διασυνοριακό πρόγραμμα είναι η Τεχνόπολη Θεσσαλονίκης. Με την έναρξη του προγράμματος, η Τεχνόπολη οργάνωσε

εκπαιδευτικά σεμινάρια καθώς και ένα τριήμερο συνέδριο, βασικό θέμα του οποίου ήταν η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, επιτυχημένα παραδείγματα κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό και τελικά πώς μπορεί να στηθεί και να λειτουργήσει μία κοινωνική επιχείρηση.

Επιπλέον, στα πλαίσια του προγράμματος, υπήρχε η πρόβλεψη για πρόσκληση των ενδιαφερομένων για την κατάθεση των επιχειρηματικών τους σχεδίων. Οι δύο καλύτερες προτάσεις έτσι όπως αποτυπώθηκαν και αξιολογήθηκαν μέσα από τα επιχειρηματικά τους σχέδια, φιλοξενήθηκαν στη θερμοκοιτίδα της Τεχνόπολης και τους παρασχέθηκε μερικός υλικοτεχνικός εξοπλισμός, συμβουλευτικές υπηρεσίες και καθοδήγηση, καθώς και ευκαιρίες για δικτύωση.

Αρχικά, λοιπόν, η Τεχνόπολη εκτιμάει πώς υπήρχε μεγάλη απήχηση των πολιτών στο καινοτόμο πρόγραμμα κοινωνικής επιχειρηματικότητας που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε. Η εικόνα που έχουν διαμορφώσει οι εμπλεκόμενοι στο έργο από την πλευρά της Τεχνόπολη, παρουσιάζει πώς οι γνώσεις των πολιτών γύρω από την νεωτερική έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι επαρκείς και γνωρίζουν αρκετά.

Την ίδια άποψη έχουν ο Δήμος και η Τεχνόπολη όσον αφορά στο επίπεδο γνώσεων όλων των πολιτών που συμμετείχαν στα εκπαιδευτικά σεμινάρια, γεγονός που αποδεικνύεται από την ενεργή συμμετοχή τους.

Οι δυσκολίες που φαίνεται πως αντιμετώπισε ο εταίρος Τεχνόπολη, διαφέρουν από εκείνες που συνάντησε ο Δήμος. Πιο συγκεκριμένα, θεωρούν πώς υπήρχε μία γενικότερη δυσκολία στην προώθηση και διαφήμιση του έργου. Επιβεβαιώνουν, αυτήν την άποψη, με την δυσκολία που συνάντησαν στην επικοινωνία με τους πολίτες.

Η συνολική εκτίμησή τους για το κατά πόσο το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στις αρχικές απαιτήσεις τους, βαθμολογείται με 5, δηλαδή άριστα. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται και από τις επιτυχημένες μέχρι στιγμής δράσεις της Τεχνόπολη.

Ανάλυση αποτελεσμάτων Δήμος Rudozem

Questionnaire For Municipality Rudozem							
Rate	High response		Medium response		Low response		No response
1. How do you judge the impact of the project on the citizens of the cross - border area?	x						
Rate	Very		Sufficiently		Little		Not at All
2. How much do you think people knew about the concept of social entrepreneurship before the project was implemented?					x		
Answer	YES				NO		
3. During the seminars, were the participants actively involved?	x						
Rate 1-5 (where 5 is excellent)	5	4	3	2	1		
4. How would you rate the level of seminar participants?		x					
Difficulties	Καμία Δυσκολία						
5. What kind of difficulties did you face before and during the program implementation?							
Rate	Very		Sufficiently		Little		Not at All
6. What extend do you think the project contributed to enhancing social entrepreneurship in the cross-border area?			x				
7. What actions would you take / propose to extend the existing benefits of the project?	Extend the working time of the local office						
Rate 1-5 (where 5 is excellent)	5	4	3	2	1		
8. How much did the Growing Social cross-border program meet your expectations?	x						

Ο εταίρος από την πλευρά της Βουλγαρίας που συμμετείχε καθοριστικά στο διασυνοριακό πρόγραμμα που αφορά την κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι ο Δήμος Rudozem.

Η συνολική εικόνα που έχει σχηματίσει για την απήχηση του προγράμματος στους πολίτες κρίνεται θετική. Βάσει του ερωτηματολογίου που συμπληρώθηκε, η εκτίμηση των υπευθύνων του Δήμου είναι πώς η απήχηση του έργου αρχικά ήταν υψηλή καθώς την ίδια στιγμή οι πολίτες δε γνώριζαν, παρά ελάχιστα πράγματα για την κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Η απήχηση που εκτιμούν πώς είχε το πρόγραμμα στους πολίτες του Rudozem επιβεβαιώνεται από την ενεργό συμμετοχή τους στα εκπαιδευτικά σεμινάρια που διοργανώθηκαν. Το επίπεδο των συμμετεχόντων, σε αυτά τα σεμινάρια βαθμολογήθηκαν με 4, γεγονός που αποδεικνύει πώς υπήρχαν αρκετά πράγματα τα οποία δε γνώριζαν ή χρειάζονταν εις βάθος ενημέρωση.

Ο Δήμος Rudozem κατά τη διάρκεια σχεδιασμού και υλοποίησης του προγράμματος δεν αντιμετώπισε καμία δυσκολία, σε κανένα επίπεδο και όλα εξελίχθηκαν βάσει των προϋποθέσεων και των στόχων που είχαν εξαρχής θέσει. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τη βαθμολογία στην τελευταία ερώτηση που ουσιαστικά έκρινε συνολικά την απόδοση του έργου από την πλευρά προσφοράς των εταίρων με άριστα.

Τέλος, προτείνει για την καλύτερη και πιο εύρυθμη λειτουργία του Τοπικού Γραφείου επέκταση των ωρών λειτουργίας του μέσα στην ημέρα. Αυτό θα συνεισφέρει στην μεγαλύτερη διάδοση των υπηρεσιών που προσφέρονται και άρα θα κερδίσει σε δημοτικότητα.

Ανάλυση αποτελεσμάτων Local active group Zlatogerad – Nedelino

Questionnaire For Local active group Zlatogerad – Nedelino						
Rate	High response		Medium response		Low response	No response
1. How do you judge the impact of the project on the citizens of the cross - border area?	x					
Rate	Very		Sufficiently		Little	Not at All
2. How much do you think people knew about the concept of social entrepreneurship before the project was implemented?			x			
Answer	YES			NO		
3. During the seminars, were the participants actively involved?	x					
Rate 1-5 (where 5 is excellent)	5	4	3	2	1	
4. How would you rate the level of seminar participants?	x					
Difficulties	Καμία Δυσκολία					
5. What kind of difficulties did you face before and during the program implementation?						
Rate	Very		Sufficiently		Little	Not at All
6. What extend do you think the project contributed to enhancing social entrepreneurship in the cross- border area?			x			
7. What actions would you take / propose to extend the existing benefits of the project?	Continue promote the project and its results and also help the municipality for its activities linked to social entrepreneurship					
Rate 1-5 (where 5 is excellent)	5	4	3	2	1	
8. How much did the Growing Social cross-border program meet your expectations?	x					

Ο τέταρτος εταίρος από την πλευρά της Βουλγαρίας ο οποίος συνεισέφερε σε οικονομικό, τεχνικό και σε επίπεδο γνώσεων, αξιολογεί θετικά τόσο την απήχηση του έργου όσο και τη συνολική συνεισφορά του στους πολίτες της διασυνοριακής περιοχής.

Αρχικά, εκτιμάει πώς το έργο είχε υψηλή απήχηση σε συνδυασμό με τις γνώσεις που είχαν οι πολίτες σχετικά με τις έννοιες της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Η ενεργή συμμετοχή στα εκπαιδευτικά σεμινάρια και τις ημερίδες που διοργανώθηκαν, ήταν κύριο χαρακτηριστικό αυτού του προγράμματος. Όλοι οι εταίροι συμφωνούν πώς η συμμετοχή ήταν αφενός υψηλή και αφετέρου ενεργή, με τους πολίτες ή επιχειρηματίες που συμμετείχαν να καταθέτουν τις ιδέες τους, να προτείνουν καινοτόμες – πρωτοποριακές λύσεις και τελικά να συνεισφέρει ο καθένας με τις γνώσεις που διέθετε.

Όπως και ο Δήμος Rudozem, έτσι και ο παρών εταίρος δεν καταγράφει προβλήματα που πιθανόν συνάντησαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Η τελική αξιολόγηση του έργου είναι πώς ανταποκρίθηκε πλήρως στους στόχους που είχαν τεθεί, εφόσον όλα τα συμβαλλόμενα μέρη συνεργάστηκαν μεταξύ τους σε ένα υγιές περιβάλλον με έναν μοναδικό σκοπό την «Πρώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας ως ένα μοντέλο τοπικής ανάπτυξης».

Τέλος, προτείνει να συνεχιστεί με αμείωτο ρυθμό η προσπάθεια προώθησης του έργου και διατήρησης των ήδη κατακτημένων στόχων καθώς και να λειτουργεί επικουρικά προς το Δήμο σε όλες τις δραστηριότητες που κινούνται γύρω από την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα.

Κεφάλαιο 6^ο

6.1 Συμπεράσματα

Η έρευνα που διεξήχθη και αφορά την αξιολόγηση του Growing Social είχε ως στόχο να απαντήσει σε τρία πολύ κομβικά ερωτήματα σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης όλων των συμμετεχόντων είτε άμεσων είτε έμμεσων με το διασυνοριακό πρόγραμμα.

Η δημιουργία των ερωτηματολογίων και η απάντησή τους από τις τρεις ομάδες στόχους, έδωσε σαφείς απαντήσεις και εν συνεχεία σαφή και ορθά στατιστικά αποτελέσματα.

Οι τρεις ομάδες στόχοι, στις οποίες εστίασε η ερευνητική διαδικασία είναι οι τέσσερις εταίροι του προγράμματος, οι ενδιαφερόμενοι που απευθύνθηκαν στο Τοπικό Γραφείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και όσοι συμμετείχαν στα εκπαιδευτικά σεμινάρια που διοργανώθηκαν και σε αυτούς που συμμετέχουν πλέον στην επιχειρηματική θερμοκοιτίδα.

Κατά την διαδικασία της συνολικής αξιολόγησης του έργου αποφαίνεται πώς οι ερωτώμενοι αξιολογούν θετικά την πρωτοβουλία του διασυνοριακού προγράμματος «Growing Social» δίνοντας βέβαια και μικρές ή μεγαλύτερες παρατηρήσεις που έχουν στόχο τη βελτίωση και την εξέλιξη της αποδοτικότητας των υπηρεσιών.

Άμεσοι δικαιούχοι είναι άνεργοι εν δυνάμει επιχειρηματίες που θα έχουν τη δυνατότητα αξιοποιώντας τις νέες δομές που διαμορφώνονται στο πλαίσιο του έργου δηλαδή το τοπικό γραφείο στήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου Πυλαίας Χορτιάτη, το διαδικτυακό διαδραστικό γραφείο και την θερμοκοιτίδα του Technopolis ICT Business Park, να δημιουργήσουν κοινωνικές επιχειρήσεις. Έμμεσοι δικαιούχοι είναι μέλη ευάλωτων ομάδων και στις δύο πλευρές της διασυνοριακής περιοχής.

Οι προτάσεις που έχουν ήδη κατατεθεί καθώς και όλες οι ενέργειες που συνεχίζουν να εκτελούνται από τους ιθύνοντες του έργου θα συμβάλλουν στην βέλτιστη λειτουργία του και στην άριστη εξυπηρέτηση των δυνητικά ωφελούμενων. Όμως, οι προτάσεις αυτές δεν αφορούν αποκλειστικά τα Τοπικά Γραφεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στις δύο χώρες του προγράμματος, αλλά εισχωρούν λίγο πιο βαθιά.

Στην πάγια εδραίωση και υιοθέτηση ενός καινούργιου μοντέλου επιχειρηματικότητας, το οποίο ανθεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αυτό της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (Social Entrepreneurship) αποτελεί μια διακριτή μορφή επιχειρηματικότητας η οποία έχει ως σκοπό την επίτευξη ενός κοινωνικού σκοπού (social purpose) μέσω της δημιουργίας κοινωνικής αξίας (social value) και στοχεύει στην επίλυση πιεστικών κοινωνικών προβλημάτων όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η εκπαίδευση, η παροχή υπηρεσιών υγείας, η φτώχεια, ενέργεια, υδάτινοι πόροι κλπ. Η αντιμετώπιση του προβλήματος που αναλαμβάνει τίθεται στο κέντρο των δραστηριοτήτων της κοινωνικής επιχείρησης και η επίλυσή του συχνά έρχεται μέσα από την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων.

Κρίσιμο στοιχείο που διαχωρίζει τις «κοινωνικές» από τις «παραδοσιακές» επιχειρήσεις είναι το γεγονός ότι οι πρώτες στοχεύουν στην επίλυση συγκεκριμένων κοινωνικών προβλημάτων και όχι στην επίτευξη οικονομικού αποτελέσματος, το οποίο χρησιμοποιούν ως μέσο για την επιτυχία του σκοπού τους.

Εν κατακλείδι και σύμφωνα με όσα προηγήθηκαν από την ανάλυση των ερωτηματολογίων συνοψίζονται τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- η ανάγκη για ενημέρωση και πληροφόρηση σε θέματα του κοινωνικού και όχι μόνο επιχειρείν φαίνεται να είναι πάγιο αίτημα και για τις 2 πλευρές των συνόρων. Το γεγονός ότι η επιχειρηματικότητα μπορεί να «διδασχθεί» και η κοινωνική επιχειρηματικότητα να αλλάξει την κουλτούρα του επιχειρείν εν γένει, διαφαίνεται όχι μόνο από το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων για συμβουλευτική αλλά και από το γεγονός ότι είδαν τις επιχειρηματικές τους δεξιότητες να βελτιώνονται όταν έλαβαν την κατάλληλη αρωγή.
- Η διαδικασία σχεδιασμού και ίδρυσης μια κοινωνικής επιχείρησης φαίνεται να αποτελεί μια επιλογή με σημαντική απόκριση στις κοινωνίες των 2 χωρών. Η υλοποίηση του έργου Growing Social έχει συμβάλει σημαντικά στην αναγνώριση του ρόλου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Αν και υπήρξε σημαντική πρόοδος σε σχέση με την έννοια και τις διαδικασίες του κοινωνικού επιχειρείν, ο δρόμος για

την εδραίωση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι ακόμη μακρύς και το αίτημα των πολιτών για περισσότερες δράσεις και μεγαλύτερη καθοδήγηση ορατό.

- Οι εμπλεκόμενοι φορείς φαίνεται ότι είναι πρόθυμοι να συνεχίσουν τον δρόμο που έχει ανοίξει με την υλοποίηση του Προγράμματος Growing Social και αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα για προώθηση του κοινωνικού επιχειρείν σε ομάδες πληθυσμού. Η επεκτασιμότητα και η διασύνδεση του κοινωνικού επιχειρείν με άλλες δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας από την πολιτεία, θα δημιουργήσουν έναν ισχυρό διάυλο προώθησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
- Η ενημέρωση φαίνεται ότι αποτελεί το κύριο εργαλείο γνωριμίας του κοινού με την κοινωνική επιχειρηματικότητα στην διασυνοριακή περιοχή. Οι δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης αν και στην πλειοψηφία τους κρίνονται επαρκείς, εντούτοις διαφαίνεται ότι θα πρέπει να είναι ακόμη πιο στοχευμένες και επί του πρακτέου για να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες του κοινού. Έτσι πέρα από την ενημέρωση θα πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια ο τρόπος οργάνωσης, ίδρυσης και συμμετοχής σε μια κοινωνική επιχείρηση, αποφεύγοντας την μεγάλη θεωρητική προσέγγιση. Αυτή η παράμετρος φαίνεται να συνάδει και με το αίτημα των φορέων περι επεκτασιμότητας και διασύνδεσης με άλλες δράσεις επιχειρηματικότητας από την πολιτεία που ειπώθηκε παραπάνω.